

သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ

သန်းစိုးနိုင်

THE LESSONS OF HISTORY

Will and Ariel Durant

(နိဒါန်း)

သန်းစိုးနိုင် (၁၉၄၆ -)

သန်းစိုးနိုင်ကို ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၂) ရက်နေ့၊ ရွှေဘိုခရိုင်၊ ရေးဦးမြို့တွင် အဖရှေ့နေ ဦးဘသန်း၊ အမိဒေါ်တင်မြတို့မှမွေးဖွားခဲ့သည်။ မွေးချင်းများ အနက် ဒုတိယမြောက်သား ဖြစ်သည်။ အမည်ရင်းဦးခင်မောင်ဌေး ဖြစ်သည်။ သူငယ်တန်းမှ ဒုတိယတန်းအထိ အမှတ် (၂) အ.ထ.က ရွှေဘိုတွင် သင်ကြားခဲ့သည်။ တတိယတန်းမှ သတ္တမတန်းအထိ မန္တလေးမြို့၊ ရတနာပုံအလွတ်ပညာသင်ကျောင်းတွင် တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၃ ခုနှစ်တွင် ဒသမတန်းအောင်မြင်ခဲ့ပြီး၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သို့ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၄-၆၆ ပုသိမ်ကောလိပ်တွင် ဥပစာသင်တန်းတက်ရောက် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၇-၆၈ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ သိပ္ပံဘွဲ့ ရရှိခဲ့သည်။

၁၉၇၀-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် စမ်းချောင်းမြို့၊ နယ်ရှိ စန္ဒီနီကေတန်အလွတ်ပညာသင်ကျောင်း ထူထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၂-ခုနှစ်တွင် မုတ်သုန်စာပေတိုက်ထူထောင်၍ စာအုပ်ထုတ်ဝေရေး လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၆-ခုနှစ်တွင် ရွှေဝတ်ရည်မဂ္ဂဇင်းကို တာဝန်ခံအယ်ဒီတာချုပ် အဖြစ် တာဝန်ယူထုတ်ဝေခဲ့သည်။ မိုးဝေမဂ္ဂဇင်း၊ စာပေဂျာနယ်၊ အတွေ့အမြင်မဂ္ဂဇင်း၊ စံပယ်ဖြူမဂ္ဂဇင်း၊ ခေတ်ဆန်းဂျာနယ်တို့တွင် အတွေ့အမြင်နှင့် နိုင်ငံတကာအယူအဆရေးရာဆောင်းပါးများ ရေးသားခဲ့သည်။

*

ဝစ်လ်ဒူးရန့် (၁၈၈၅ - ၁၉၈၁)

ဝစ်လ်ဗူးရန့်ကို ၁၈၈၅ ခုနှစ် တွင် မန်ဆာချူး ဆတ်၊ နော့အဒမ်မြို့ တွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ ထို ဒေသနှင့် ကီယာနီဒေသရှိ ကတ်သလစ်ဘုန်းတော် ကြီးကျောင်းများ တွင် ငယ်စဉ်က ပညာသင်ခဲ့ရ သည်။ ထို့နောက် နယူးဂျာဆီရှိစိန့်ပီတာကောလိပ် ထိုမှကိုလံဘီယာတက္ကသိုလ်များ တွင် ပညာဆက် လက်ဆည်းပူးသည်။ ၁၉၀၇ နယူးယော့ဂျာနယ်တွင် လက်သင်သတင်းထောက်အ ဖြစ် တစ်နေ့ အလုပ်ဝင်ခဲ့သော်လည်း ထိုအလုပ်က သူ့စိတ်နှင့် အခန့်မသင့်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် နယူးဂျာဆီတောင် အော့ရိန်ဂျ်ဆက်တန်ကောလိပ်တွင် အခြေချကာ ၁၉၀၇ မှ ၁၉၁၁ အထိ လက်တင်၊ ပြင်သစ်၊ အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျော်မထရီဘာသာပြန်ဆရာလုပ်ခဲ့သည်။

၁၉၁၁ တွင် ထိုအလုပ်မှထွက်သည်။ ထို့နောက် နယူးယော့ရှိ အစွန်းရောက်အသိုင်း အဝိုင်း များ သို့ရွှေ့ပြောင်းကာ ဖာရာမော်ဒန်ကျောင်းတွင် ၁၉၁၁ မှ ၁၉၁၃ အထိ ဆရာဝင် လုပ်ခဲ့သည်။ ထို့ကျောင်း၌ လွတ်လပ်စွာ တွေးတောပြုမူမှု ကို အခြေခံသော ပညာရေး ပုံစံသစ်ကို စမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၂ တွင် အယ်လန်ဖရီးမန်းဟူသော မိတ်ဆွေ၏ စားရိတ်ခံဖိတ်ကြား ချက်အရ ဥရောပသို့ လှည့်လည်သွားလာခဲ့သည်။ ထိုအခါ သူ၏ အတွေး ကလ နားမှာ များစွာ ကျယ်ပြန့်ဆန့်ထွက်သွားသည်။

ဖယ်ရီကျောင်းသို့ ပြန်ရောက်ပြီး မကြာမီ တပည့်မတစ်ဦးနှင့် ချစ်ကြိုက်ကာ၊ ကျောင်းမှထွက်ပြီး သူမနှင့် လက်ထပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၃ တွင် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ကိုလံဘီယာတက္ကသိုလ်တွင် ဘွဲ့ရရေး အတွက် လေးနှစ် ကြိုး စားသည်။

အထူးပြုအ ဖြစ် ဇီဝဗေဒနှစ် ဒဿ နိကယူသည်။ မော်ဂန် (Morgan) နှင့် ကယ်လ်ကင် (Calkins) တို့ထံတွင် ဇီဝဗေဒကိုလည်းကောင်း၊ ဂုဒ်ဘရစ်ဂျ်

(Woodbridge) နှင့် ဒူဝီ (Dewey) တို့ထံတွင် ဒဿ နိကကိုလည်းကောင်း ဆည်းပူးသည်။ ၁၉၁၇ တွင် ဒဿ နိကပါရဂူဘွဲ့ရသည်။ တစ်နှစ် ခန့် ကိုလံဘီယာတက္ကသိုလ်တွင် ဆရာလုပ် သည်။ ၁၉၁၄ တွင် နယူးယော့ဘုန်းတော် ကြီး ဖြစ်ကျောင်းတွင် သမိုင်း၊ စာပေနှင့် ဒဿ နိကဘာသာ ရပ်များ တွင် လက်ချာပေးခဲ့သည်။ နှစ်

ပတ်တစ်ကြိမ်လက်ချာဝင်ရာဆယ့်သုံးနှစ် ကြာသည်။ထိုလက်ချာများ သည် နောင်သူရေး မည် လက်ရာများ ၏ ကုန်းကြမ်းများ ပင် ဖြစ်သည်။

၁၉၂၆ တွင် ဒဿ နပုံပြင် (The Story of Philkosophy) ဟူသော စာအုပ်ကိုထုတ်ဝေရာ မျှော်လင့်မထားသော အောင်မြင်မှု ကို ရရှိခဲ့သည်။ ထိုစာအုပ်မှ ရသော ဝင်ငွေကြောင့် စာသင်ခြင်းအလုပ်ကို စွန့်လွှတ်ကာ၊ နူးရန်၊ ဇနီးမောင်နှံသည် တစ်နေ့ (၈) နာရီမှ (၁၄) နာရီတိုင်အောင် The Story of Civilization ခေါ် ကျမ်းအတွက် ဘဝကိုမြှုပ်နှံခဲ့ကြသည်။ တခါတရံ အက်ဆေးတို ကလေးများ ရေး သားသည်မှအပ ထိုကျမ်းအတွက် လုံးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ထိုကျမ်းအတွက် ၁၉၂၇ တွင် ဥရောပ၊ ၁၉၃၀ တွင် အီဂျစ်၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နှင့် ဂျပန်သို့ ခရီးဆက်သည်။

၁၉၃၂တွင် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးကိုပြန်စသည်။ဂျပန်၊မန်ချူး ရီးယား၊ဆီဘီရီးယား၊ရုရှား နှင့် ပိုလန် တို့တွင် လေ့လာသည်။ထိုခရီးစဉ်များ က အရှေ့တိုင်းမှအမွေအနှစ် များ ခေါ် Our Oriental Heritage (1935) အမည် ရှိ The Story of Civilization ကျမ်းအတွဲ တစ်အတွက် အခြေခံများ ပံ့ပိုး ပေးခဲ့သည်။ထို့နောက် ဥရောပသို့ အကြိမ်ကြိမ်သွားကာ ဂရိဘဝခေါ် The Life of Greece (1939) နှင့် ဆီဇာနှင့်ခရစ် Caesar and Christ (1944) ဟူသော အတွဲ နှစ် နှင့် သုံးတို့အတွက် ပြင်ဆင် သည်။၁၉၄၈တွင် တူရကီ၊အီရတ်၊ အီရန်၊အီဂျစ်နှင့် ဥရောပသို့ထွက်ကာ ယုံကြည်မှု ခေတ် The Age Faith(1950) Civilization ကျမ်းကြီးအတွဲ လေးအတွက် ကုန်ကြမ်းရယူပြန်သည်။

၁၉၅၁တွင် နူးရန်၊ ဇနီးမောင်နှံသည် အီတလီ၌ အခြေချကာ ရီနေဆွန်း The Renaissance(1953) ကို ရေး သားပြန် သည်။Civilization ကျမ်းကြီး၏ အတွဲ ci: ဖြစ်သည်။၁၉၄၅ တွင် အီတလီ၊ဆွစ်ဇာလန်၊ဂျာမနီ၊ပြင်သစ် နှင့် အင်္ဂလန်တို့တွင် လေ့လာမှု များ ထပ်မံပြုလုပ်ပြီး Civilization ကျမ်းကြီး၏ အတွဲ ဒြောက်အ ဖြစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး The Reformaion(1957) ကိုရေး သားပြန်သည်။

တစ်နှစ် ထက်တစ်နှစ် ဇနီး ဖြစ်သူ၏ အခန်းကဏ္ဍက ကျမ်းပြုရေး တွင် ပိုမိုအရေး ပါလာခဲ့သည်။

အတွဲ ခုနစ် ဖြစ်သော ဆင်ခြင်သော လူသားခေတ် The Age of Reason Beings (1961) တွင် ကျမ်း၏ Title Page ၌ ဇနီးမောင်နှံနှစ်ယောက်လုံး၏ အမည်များ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ အတွဲ ရှစ်အဖြစ် လူဝီ (၁၄) ခေတ် The Age of Louis XIV (1963)၊ အတွဲ ကိုးအဖြစ် ဗော်လ်တိုင်းယားခေတ် The Age of Voltaire (1965) နှင့် အတွဲ တစ်ဆယ်အဖြစ် ရူးဆိုနှင့် တော်လှန်ရေး Rousseau and Revolution (1967) တို့ကို ဆက်လက်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဤသမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ ခေါ် The Lessons Of History မှာ ထိုကျမ်းတွဲများ ကိုပြုစုစဉ်က ထုတ်နှုတ်ခဲ့သော မှတ်စုများမှ ဆင်ခြင်ထုတ်နှုတ်ထားသည့် အက်ဆေးများ ပင် ဖြစ်ပါသည်။

*

သုံးပွင့်ညီညာစာပေ၏ အမှာ

လူတို့၌ သမိုင်းရှိပြီး အတိတ်တိရစ္ဆာန်တို့၌ သမိုင်းမရှိ။ သမိုင်းရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းဟူသည်မှာ သမိုင်းကိုသိခြင်း၊ မသိခြင်းအား ဆိုလိုပါသည်။ သမိုင်းကိုသိခြင်းတွင် သမိုင်းတစ်စုံတစ်ရာအကျိုး ရှိမှု ကို ထုတ်ယူနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရောမအတွဲ အခေါ်ပညာရှင်ကြီး ဆီဇာရီ က ဆိုခဲ့ဖူးသည်။

အတိတ်က ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲမှု ကို မသိခြင်းမှာ ကလေးငယ် တစ်ယောက် ဖြစ်နေခြင်းမည် သည်။ အတိတ်က ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲမှု မှ တစ်စုံတစ်ရာ အသုံးချနိုင်မှု မရှိလျှင် ဤလောကသည် အသိဉာဏ်အရာ၌ ထာဝစဉ်ကလေးငယ်အဆင့်သာ ရှိတော့မည် ။

သမိုင်းကိုသိမှု ၌ ဝိဝါဒများ စွာ ကွဲကြသည်။ ဤကျမ်းငယ်ကို ပြုစုကြသော ဇူးရန်ဇနီးမောင်နှံတို့ ကိုးကားသည့် ပြင်သစ်သမိုင်းပညာရှင် ရီနေဆေဒီလို က L'Histoire n'a pas de sens. ဟု ဆို၏ ။ သမိုင်းတွင် အဓိပ္ပါယ်မရှိ ဟု

အဓိပ္ပါယ်ကောက်နိုင်ပါမည် ။

ရောမအင်ပါယာ၏ ပျက်သုဉ်းပြိုကွဲမှု (The Decline and Fall of Roman Empire) ကျမ်းကြီးကိုမြူစုသူ ကမ္ဘာကျော်သမိုင်းပညာရှင်ကြီး ဂစ်ဘွန်က သမိုင်းဟူသည် လူသားထုတစ်ရပ် လုံး၏ ရာဇဝတ်မှု များ၊ ခိုက်မဲမှု များ နှင့် ကံမကောင်းအကြောင်းမလှမှု များ ၏ မှတ်တမ်းထက် အနည်းငယ်သာ ပိုသည် ဟုဆိုသည်။

ဒူးရန်ဇနီးမောင်နှံက သမိုင်းသည် အများစုမှန်းဆချက်နှင့် စိတ်စွဲမှု ဟုဆိုထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ သမိုင်းက ပစ္စုပ္ပန်လူသားတို့ကို တစ်စုံတစ်ရာသင်ကြားပေးနိုင်သည်ဟူသော အဆိုများလည်းရှိသည်။ သမိုင်းသည် ဥပမာနှင့် တစ်မျိုး၊ သတိပေးချက်နှင့် တစ်ဖုံ သင်ကြားပေးသော ဒဿန ဟု ဂါဗီးကဆိုသည်။

ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်းက သမိုင်းက သင်ခန်းစာယူနိုင်ရင် သမိုင်းလေ့လာရကျိုး နပ်ပါတယ် (ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း၊ စာ-၉၄) ဟုဆိုသည်။ ဂစ်ဘွန်၏ အယူအဆ၌ ပင်လျှင် သံဝေဂသင်ခန်းစာများ ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေပါသည်။

သမိုင်းကိုရှုမြင်ရာ၌ မြင်သော ရှုထောင့်ကိုလိုက်၍ ပုံရိပ်ကွာခြားလေ့ရှိသည်။ မြင်သူ၏ အယူ အဆ၊ ခံယူချက်၊ သဘောထား၊ ပညာရပ်အခြေခံသည်တို့ကိုလိုက်ပြီး အရှုခံအမြင်ခံ သမိုင်းသဘောတရား ပြောင်းလဲတတ်သည်။ သမိုင်းကိုရှုမြင်ခြင်းမှာ မျက်မမြင်ပုဏ္ဏားများ ဆင်စမ်းသည်နှင့် တူသည်ဟု ဆိုသူများ ရှိကြသည်။ အဖြေက အမျိုးမျိုး ဖြစ်နေသည်။ သို့သော် ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက် ၏ အဖြေများက ဆင်ကိုမြင်သော အမှန်တရား၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြေမှန်များ ဖြစ်နေကြောင်းသတိ ချပ်ရပါမည် ။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် သမိုင်းမှ သင်ခန်းစာယူနိုင်၊ မယူနိုင် ငြင်းခုံနေကြဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ၌ ဒူးရန်ဇနီးမောင်နှံရေးသားသော သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများကို ဆရာသန်းစိုးနိုင်က ဘာသာပြန်ထားပြီး ရှိနေသည်။ ၎င်းကို ကျွန်တော်တို့ သုံးပွင့်ညီညာစာပေ က ထုတ်ဝေရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါသည်။

ဤကျမ်းငယ်မှာ ၎င်းတို့ပြုစုသော လူ့ယဉ်ကျေးမှု အကြောင်း ဟူသည့် အတွဲ
ဆယ်တွဲ ပါသော "The Story of Civilization" ကျမ်းကို ပြုစုစဉ်က ထုတ်နှုတ်ထားသော
မှတ်စုများ ကို အခြေခံ၍ essay ပုံစံဖြင့် အနှစ် ချုပ်ရေး သားထားခြင်း ဖြစ်ရာ
အလွန်အစိုးတန်လှပါသည်။ ဤဘာသာပြန်ကျမ်းအား ထုတ်ဝေခွင့်ပြုသော
ဆရာသန်းစိုးနိုင်နှင့် အစစအရာရာကူညီကြသော ကိုစိုး(စိုး စိုး-အင်္ဂပူ) နှင့် ကိုမိုးတို့အား
ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

*

(အမှာ စကား)

ဝီလ်ဇူးရင့် (WILLIS WILSON) ရေး သားခဲသော ဤ သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ (THE LESSONS OF HISTORY) စာတမ်း၏ မိတ်ဆက်ဆောင်းပါးကို မဂ္ဂဇင်းတွင် ပထမဆုံးဖတ်ရှုခဲ့ရစဉ်ကပင် နှစ် ဒြိုက်သဘောကျလွန်းလှသဖြင့် မူရင်းဆောင်းပါးကို လက်လှမ်းမှီသမျှ ကြိုး ပမ်းရှာဖွေခဲ့ပါသည်။ သို့တိုင် အချိန်အတော် ကြာသည်အထိ ရုတ်တရက်ရှာဖွေ၍ မရနိုင်ခဲ့ပါ။ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ရောက်မှသာ စမ်းချောင်းစာအုပ်သရဲကြီး ဆရာမိုး(ဦးအောင်ကျော်မိုး) ၏ ကျေးဇူးကြောင့် မူရင်းစာတမ်းကို ဖတ် ရှုခွင့်ရခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝီလ်ဇူးရင့်၏ သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ ကို ဖတ်မိတော့လည်း အများ သိ စေလိုသော စေတနာ၊ ဖတ်စေလိုသော အာသီသပြင်းပြမှု ကြောင့် စံပယ်ဖြူမဂ္ဂဇင်းတွင် လစဉ်ဘာ သာပြန်ဆိုထည့်သွင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့အများ ဖတ်စေသိစေလိုသော အာသီသပြင်းပြခဲ့ရသည်မှာ လည်း များစွာ မဆန်းလှပါ။ သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ စာတမ်းမှာ ယဉ်ကျေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်း ထူထောင်ဖြတ်သန်းလာခဲ့ သည့် အနည်းဆုံးနှစ် ပေါင်း ငါးထောင်ကျော်မျှရှိမည် လူသားသမိုင်း၏ အတွေ့ အကြုံများ ကို လေး နက်လှပစွာ ပေါင်းချုပ်အနှစ် ချုပ်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မူရင်းစာတမ်း၏ ပထမစာမျက်နှာ တွင် ဖော်ပြထားသည့် ပထမဆုံးစာကြောင်း များ ကပင်လျှင် စာဖတ်သူ၏ ရင်ကို များစွာ ပင် စူးနှင့် ခြောက်ခြား ရိုက်ခတ်လှုပ်ရှားသွားစေခဲ့ပါသည်။ ထိုပထမဆုံးစာကြောင်းဖြင့် ဖွဲ့သီထားသော ပထမ စာပိုဒ်ထဲရှိ မေးခွန်းများ ကလည်း ပညာရှင် တစ်ယောက် ၏ ပညာနှင့် ကမ္ဘာကို စိန်ခေါ်လိုက်သကဲ့သို့ ခံစားသွားရနိုင်ပါသည်။

၎င်းတို့မှာ -

- လူ့ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းကျမ်းတွဲ ကြီး (၁၀) တွဲ ကို တစ်ဘဝလုံးမြှုပ်နှံပြီး ကြိုး ပမ်း အားထုတ်လိုက်လို့ ဘာတွေ ဖြစ်လာမှာ လဲ၊ ဘာများ အသုံးကျမှာ မို့လို့လဲ။

- သမိုင်းကျမ်းဂန် ပေထုပ်၊ စာအုပ်ပုံထဲကို ခုန်ချနှစ် မြှုတ်ထားတဲ့ ပညာရှင်တွေ

က ရွာရိုးကိုးပေါက် လျှောက်သွားနေတဲ့ လူသာမန် တစ်ယောက် ထက် လောက သဘော လူ့လောကသဘောကို ဘယ်လောက်ပိုမိုစောကြော နားလည်နိုင်မှာ လဲ။

- သမိုင်းဆိုတာထဲမှာ ဒီနေ့ကမ္ဘာကြီးကို လှိုက်စားနေတဲ့ ရောဂါ ဝေဒနာမျိုး စုံ့ကို တကယ်တမ်း ကယ်တင်ကုစားနိုင်တဲ့ သမားတော် နှင့် ဆေးဝါးများ ရှိနေခဲ့ပါသ လား။

- သမိုင်းဆိုတာထဲမှာ လူသားရဲ့အနာဂတ်နှင့် ကမ္ဘာလောကကြီးရဲ့ကံကြမ္မာကို ညွှန်ပြနိုင်တဲ့ ဗေဒင်ဆရာနှင့် ဟောကိန်းတွေ များ ပါနေပါသလား။

- လက်တွေ့အာရုံခံစားနိုင်စွမ်းမရှိတော့တဲ့ သက်မဲ့အတိတ်သမိုင်းက ကမ္ဘာလောကကို ဘာမှလမ်းညွှန် သင်ကြားပေးနိုင်မှာ မဟုတ်သလို၊ ကမ္ဘာ လောကကြီးရဲ့ ဘယ်ပြဿ နာကိုမှလည်း ဖြေရှင်းပေးနိုင်မှာ မဟုတ်ဘူး။

- တကယ်တော့ သမိုင်းဆိုတာ လူ့လောကကြီးရဲ့ ပိုမိုကျယ်ပြောတဲ့ ဇာတ်ခုံပေါ် မှာ ပိုမိုကြီးကျယ်တဲ့ အမှာ :တွေ ထပ်မှာ :ဖို့ အကြိမ်ကြိမ် ကြိုတင်ဇာတ်တိုက်နေ ကြခြင်းသာ ဖြစ်ပါတယ် စသည်တို့ပင် ဖြစ်ကြပါတယ်။

ထိုသို့သော သဘောထားအမြင်များ အောက်တွင် ဤကြီးကျယ်လှသော လူ့ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းကြီးကို ရူးသွတ်မိုက်မဲလွန်းသူ လူတစ်သိုက်သာလျှင် လုပ်ကြပေလိမ့်မည် ။ သို့သော် ဤလုပ်ငန်းမျိုး ကို သူလုပ်ပါမည် ဟု ဝီလ်ဇူးရန့်ဆိုခဲ့ပါသည်။အရူးသွတ်ဆုံး ပညာ ရှင်ကြီးက အမိုက်မဲဆုံးသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချကာ တစ်ဘဝလုံးပုံ၍ ကြိုး ပမ်းအားထုတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မည် သို့ပင် ဖြစ်စေ သမိုင်းပညာရှင်ကြီး ဇူးရင့်၏ ရဲရင့်သော စိတ်ဓာတ်နှင့် စွန့်လွှတ်လုံးပမ်းမှု ကို ကျွန်တော် တို့ဦးနှိမ်မာန်ချရိသလေးစားထိုက်လှပါသည်။

စင်စစ်အားဖြင့် ဝီလ်ဇူးရန့်သည် မူလက သမိုင်းပညာရှင်တစ်ဦးမဟုတ်ခဲ့ပေ။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ ဝီလ်ဇူးရန့်ကို ထူးချွန်ထင်ရှားသော ဒဿ နပညာရှင်တစ်ဦးအ ဖြစ်သာ သိရှိ နားလည်ထားခဲ့ကြသည်။သူရေး သားပြုစုခဲ့သော ‘ PLEASURES OF PHILLOSOPHY စာအုပ်မှာ ကမ္ဘာကျော်ရသပညာဆိုင်ရာ ဒဿ နကျမ်း ဖြစ်သည်။ထို့အတူ သူ၏ THE STORY OF PHILLOSOPHY ကျမ်းမှာ လည်း ဒဿ နပညာဆိုင်ရာ သမိုင်းကျမ်းများ

နယ် ပယ်တွင် အလွန်ကျော်ကြားလူကြိုက်များ သော ကျမ်းတစ်ဆူပင် ဖြစ်သည်။ သူသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်း ခေါင်းစည်း (၅) ခုခွဲကာ ကျမ်းတွဲ ကြီး (၁၀) တွဲ (အတွဲ ၁ ငယ် ၃၃ တွဲ) ရေး သားထုတ်ဝေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းစဉ်ကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပြုစုရေး သားနိုင်ရေး ဆိုသည့် ကြိုးကျယ်မြင့်မားလှသည့် လုပ်ငန်းတာဝန်မျိုး မှာ လူတစ်ဦး တစ်ယောက် ၏ တစ်သက်တာအတွင်း : ပြီးမြောက်အောင်မြင်ရေး ဆိုသည်မှာ သာမန်အားဖြင့် မစဉ်းစားထိုက်သော အရာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည် ။ သို့သော် ဘုရား သခင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတော် ကြောင့် ဝီလ်ဇူးရန်မှာ အသက် (၉၀) တိုင် အသက်ရှည်ရှည်သန် ခွင့်ရခဲ့ပြီး လူ့ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းစဉ်ကြီးကို နှစ် ပေါင်း (၄၀) တိုင်ပြီးစီးအောင် ရေး သားနိုင် ခွင့် ရခဲ့သည်။ ဤကျမ်းတွဲ စတင်ရေး သားခဲ့စဉ်က ဝီလ်ဇူးရန်တစ်ဦးတည်း ခိုင်ခံရေး သားခဲ့ ခြင်း ဖြစ်ပြီး သူ၏ ဇနီးဟောင်း အေရီရယ်လ်မှာ လက်နှိပ်စက်စာရေး မလေးသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။

နောက်ပိုင်း သူတို့နှစ် ဦးလက်ထပ်ခဲ့ပြီးနောက် ဤကျမ်းကြီးကို အတူပူးပေါင်း ဆက်လက်ကြိုး ပမ်းခဲ့ကြရသဖြင့် စာရေး သူများ အ ဖြစ်ဝီလ်နှင့် အေရီရယ်လ် ဇူးရန်နှစ် ဦးစလုံး၏ အမည် ကိုကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဤကျမ်းကြီးလုံးဝရေး သားပြီးစီးချိန် ရောက်သော အခါအေရီရယ်လ်ခမျာကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်သွားခဲ့ရာပြီ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နောက်ပိုင်းကျမ်းတွဲ ကြီးတစ်ခုလုံးပြန်လည်စုစည်းထုတ် ဝေခဲ့သော အခါ ဤကျမ်း၏ ရည်ညွှန်းခံပုဂ္ဂိုလ် မှာ သဘာဝကျစွာ ပင် အေရီရယ်လ်ဇူးရန် ဖြစ်လာရတော့သည်။

ထိုသို့ လူသား၏ ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းစဉ် တစ်ရပ်လုံးကို တတ်နိုင်သမျှအနည်းဆုံး စာမျက်နှာများ အတွင်း : အပြည့်စုံဆုံး ဖြစ်ရန် ရေရှည်အားထုတ်ကြိုး ပမ်းခြင်းဖြင့် နောင်လာမည့် မျိုး ဆက်ပေါင်းများ စွာ ကို လက်ဆင့်ကမ်းအမွေပေးခဲ့သည့်လုပ်ငန်းသည် ရူးသွတ်မိုက်မဲမှု တစ်ရပ် မဟုတ်ပါ။ ပညာရှင် တစ်ယောက် ၏ ကြိုးကျယ်မြင့်မြတ်သည့် ကိုယ်ကျိုး စွန့်လွှတ်မှု တစ်ရပ်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ ကြိုးကျယ်မြင့်မြတ်သော ပညာရှင် တစ်ယောက် ၏ ကိုယ်ကျိုး စွန့်လွှတ်မှု ကြီးတစ်ရပ်သည် အချိုးနီးမ ဖြစ်ကောင်းပါ။ အကျိုး မဲ့မဟုတ်ပါ။ ယင်းသို့ အချိုးနီးမဟုတ်ကြောင်း အကျိုး မ ဖြစ်ကြောင်း ထင်လင်းစွာ ပြသနိုင်ရေး အတွက် ဤ သမိုင်း၏

သင်ခန်းစာများ စာတမ်းကို ဝီလ်ဇူးရန်ရေး သားပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။

စင်စစ်အားဖြင့် လူ့လောကကြီးကို သမိုင်းက နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ စစ်ရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ဘာသာရေး အရ ဘက်ပေါင်းစုံမှ အကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ်သင်ခန်းစာအရပ်ရပ်ကို ပေး အပ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ထို သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ ကို လူ့ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းစဉ် တစ်လျှောက် မွေ့နှော့လေ့လာခဲ့သူ ဝီလ်ဇူးရန်က ဤစာတမ်းတွင် သုံးသပ်ပေါင်းချုပ် ထုတ် နှုတ်စုစည်းပြလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ထို့ကြောင့် ဝီလ်ဇူးရန်၏ လူ့ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်း သည် လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ထွန်းတိုးပွားမှု ဖြစ်စဉ်ကြီး၏ ပင်စည်ပင်ရင်း ဖြစ်မည် ဆိုပါလျှင် ကြိုး ပမ်းခြင်းဖြင့် နောင်လာမည့် မျိုး ဆက်ပေါင်းများစွာ ကို ဤ သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ သည် ထိုလူသားအတွေ့ အကြုံများ ၏ အနှစ် အသားပင် ဖြစ်လိမ့်မည် ဟု ထင်မြင်ယုံကြည်မိပါသည်။

မည် သို့ပင် ဖြစ်စေ တစ်ခါက သမိုင်းဒဿ နပညာရှင် ဂျော့-စန်တာယာနာ (GEOR-GE SANTAYANA) မှ ဤကောက်ချက်ချထားခဲ့ဖူးပါသည်။

သမိုင်းကို မေ့ပျောက်ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရန် ကြိုး စားသူမှန်သမျှကို

သမိုင်းကလည်း ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်းဖြင့် ပင်

မလွှဲမသွေ တုန့်ပြန် လက်စားချေပါလိမ့်မည် ။

လေးစားစွာ ဖြင့်

သန်းစိုးနိုင်

အခန်း (၁)

သမိုင်း၏ သင်ခန်းစာများ

သမိုင်းရေး ရာစီနိဒေါ်မူ များ

လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှု များ (THE HISTORY OF CIVILIZATIONS) သမိုင်းကျမ်းတွဲ ကြီးဆယ်တွဲ ကို ပြုစုပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဤသို့သော စီနိဒေါ်မူ များ စွာ ကို တစ် ချိန်တည်း ရင်ဆိုင်လိုက်ရသည်။

ဤမျှကြီး ပမ်းအားထုတ်လေ့လာမှု သည် မည် သို့အကျိုး ရှိမည် နည်း။

--- အတွေး :အခေါ် အယူအဆမျိုးမျိုးနှင့် နိုင်ငံအမျိုးမျိုးတို့၏ တို့တက်မှု ၊ ကျဆင်းမှု တို့ကို စာရင်းချတွက်ပြနေရခြင်းအပေါ် ကျေနပ်ကြည်နူးနေမိပါသလား။

-သို့ မဟုတ်မင်းဧကရာဇ်များ ၏ ဘိသိတ်ခံယူခြင်းနှင့် ကံကုန်တော် မူခြင်းတို့အပေါ် ဝမ်းနည်းတသ၊ အမှတ်ရနေမိပါသလား။

စာသိပ်မဖတ်လှသော လမ်းပေါ်မှလူတစ်ထက်၊ သမိုင်းပညာရှင်သည် လူ၏ သဘာဝကို သမိုင်းလေ့လာမှု ဖြင့် ပိုမိုသိရှိနားလည်နိုင်ပါသလား။

- သမိုင်းသည် မျက်မှော က်အခြေအနေကို မီးမောင်းထိုးပြနိုင်ပါသလား။

- မျက်မှော က်ခေတ်ကာလအတွက်အကဲဖြတ်ချက်များ မူဝါဒများ ချမှတ်နိုင်ရန် တစ်စုံတစ်ရာလမ်းညွှန်ပေးနိုင်ပါသလား။

- အံ့ဩဖွယ်ရာကောင်းသည့် ကံကြမ္မာဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းကို သမိုင်းသည် တားဆီးကာကွယ်နိုင်ပါသလား။

လူသား၏ အနာဂတ်နှင့် တိုင်းပြည်များ ၏ ကံကြမ္မာကို ကြို

တင်ဟောကိန်းထုတ်နိုင်လောက်အောင် အတိတ် ဖြစ်ရပ်များ သည် စနစ်ကျစွာ တပြေးညီ
ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲခဲ့သလား။

တကယ်တမ်းတွင်

သမိုင်းသည် ဘာကိုမျှ လေ့လာသင်ကြားပေးနိုင်စွမ်း မရှိ။

သမိုင်းသည် စင်စစ်အားဖြင့် အနာဂတ်တွင် ပိုမိုကြီးကျယ်

ခမ်းနားသော အမှားကြီးများ အကြိမ်ကြိမ်ထပ်မံ ကျူး လွန်နိုင်ရန်၊

ကြိုတင်ဇာတ်တိုက်နေခြင်းသာ ဖြစ်တော့သည်။

သို့ဖြစ်လျှင် သမိုင်းတွင် မည် သို့သော တန်ဖိုးမျှ မရှိတော့ပြီလော။

မည် သို့သော ရှင်သန်သက်ဝင်မှု မျှ မကျန်တော့ပြီလော။

မကြာခဏဆိုသလိုပင် ကျွန်တော် တို့ ဤသို့ ခံစားခဲ့ကြရပါသည်။

ဒို့ဟသံသယများ စွာ ကလည်း ကျွန်တော် တို့ကို လွှမ်းမိုးဖိစီးကြပါသည်။

တစ်ကယ်တမ်း ပြောကြစတမ်းဆိုပါလျှင် အတိတ်ဆိုသည်မှာ မည် သို့

ဖြစ်သည်။

အတိတ်တွင် ဘာတွေ ဖြစ်ခဲ့သည်ဆိုခြင်းကို ကျွန်တော် တို့

အမှန်တကယ်သိခဲ့ကြပါသလား။ သို့မဟုတ် သမိုင်းဟူသည် စေ့စပ်ညှိနှိုင်း သဘောတူညီမှု

လုံးဝမရနိုင်သည့်ဒဏ္ဍာရီများ ပေလော။ အတိတ်နှင့် ပတ်သက်သည့် ကျွန်တော် တို့၏

သိမြင်နားလည်မှု အလုံးစုံတို့မှာ မရေရာသည့် အချက်အလက် အထောက်အထား

တိမ်သလ္လာများ ၏ ဝန်းရံကာဆီးထားမှု ကြောင့် လည်းကောင်း၊ တစ်ဖက်စောင်းနင်းကျစွာ

ဘက်လိုက်တတ်သော သမိုင်းပညာရှင်များ ကြောင့် လည်းကောင်း၊ တစ်ခါ တစ်ရံကျွန်တော်

တို့၏ မျက်ကန်းမျိုးချစ်စိတ်(သို့ မဟုတ်)ဘာသာရေး အယူသီးမှု များ ၏ တားဆီးပိတ် ဆို့မှု

ကြောင့် လည်းကောင်း၊မရေမရာ ဖြစ်နေနိုင်၏ ။မပြည့်မစုံ ဖြစ်နေနိုင်၏ ။ထို့ကြောင့် လည်း

သမိုင်း ဟူသည်အများ ပိုင်အားဖြင့် မှန်းဆချက်များ ဖြစ်နေတတ်ကြပြီး၊ကျန်အပိုင်းမှာ

လည်းဘက်လိုက်မှု များ သာ ဖြစ်လေ့ရှိတတ်ကြသည် ဟုဆိုခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေမည် ။

မိမိတို့တိုင်းပြည်အတွက်၊လူမျိုးအတွက်၊ လူတန်းစားအတွက်၊
ယုံကြည်သက်ဝင်မှု အတွက်၊ နည်းနည်း မျှဘက်မလိုက်ဟု ဆုံးဖြတ်ထားသူ
သမိုင်းပညာရှင်တို့သည်ပင်လျှင် အချက်အလက်များ ကောက်ယူမှု တွင် လည်းကောင်း၊ရှင်၊
လင်းဖွင့်ဆိုပိသေသပြုရာတွင် လည်းကောင်း မိမိတို့နှစ်သက် ထက်သန်းရာဘက်သို့
တိမ်းစောင်းသွားတတ်ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် သမိုင်းပညာရှင်သည် အစဉ်သဖြင့်
ယေဘုယျကျစွာ ၊အကြမ်းဖျင်းဆန်စွာ ကောက်ချက်ချပစ်တတ်၏ ။မိမိလိုလားသဘောကျသော
အချက်အလက် အနည်းအကျဉ်းမျှကိုသာ ဆုပ်ကိုင်အသုံးချတော့၏ ။ ရှုပ်ထွေးလှသော အ
ဖြစ်အပျက်များ စွာ နှင့် သဘောထားအမြင်မျိုးစုံတို့ကိုခြုံငုံနားလည်နိုင်ရန် ကြိုး
ပမ်းခြင်းမရှိတော့ဘဲ ဘေဖယ်ထားလိုက်ကြတော့သည် ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် မျက်မှောက်ခေတ်ကာ ပြောင်းလဲမှု များ ၏ အရှိန်အဟုန်နှုန်းကြောင့်
ကျွန်တော် တို့၏ အတိတ်သမိုင်းကြောင်းမှ အနာဂတ်အလားအလာများ အထိ၊ သုံးသပ်နိဂုံးချ
ပုံချက်များ မှာ ပိုမို၍ အဆီအငါးမတည့်၊အခြေအနေနှင့် မကိုက်ညီ ဖြစ်လာနေရသည်။
(၁၉၀၉) ခုနှစ် က ချားလ်စ်ပီဂေး (Charles Pegauy) သည် ကမ္ဘာကြီးဟာ ခရစ်တော်
လက်ထက်ကစပြီး လွန်ခဲ့တဲ့နှစ် ပေါင်း ၃၀ မတိုင်မီအတွင်း ၊
ဘာမှကြီးကြီးမားမားပြောင်းလဲခဲ့ပုံမရဘူး ဟူ၍ တွေ့ မိခဲ့ပေသည်။ရှုပဗေဒပါရဂူ
ပညာရှင်များ ကမူ သိပ္ပံပညာသည် (၁၉၀၉) ခုမတိုင်မီ သမိုင်းတင်ထားခဲ့သည့်
အပြောင်းအလဲများ အားလုံးထက် ယခုအခါ ပိုမိုကြီးကျယ်သည့် အပြောင်းအလဲများ
ဖြစ်နေလေပြီဟု ယူဆကောင်းယူ ဆကြပေလိမ့်မည် ။ရံဖန်ရံခါ စစ် ဖြစ်နေသော အချိန်များ ၌
ပင် ဖြစ်စေ၊နှစ် တိုင်းလိုပင်၊လတိုင်းမှာ ပင် တီထွင်မှု အသစ်အဆန်းများ နည်းပညာသစ်များ
နှင့် အခြေအနေသစ်များ တိုးပွားထွန်းကားနေ၏ ။ ဤအချင်းအရာသစ်များ က လူတို့၏
အတွေ့ ၊အခေါ်နှင့် အပြုအမူများ အားလုံးကို ပြန်လည်စစ်ဆေး လျှောက်ရှိသည်။

ထို့ပြင် လွတ်လပ်ခွင့်ကဲ့သို့သော အခွင့်အလမ်းများ စွာ တို့ကလည်း လူများ နှင့်
ရုပ်ဝတ္ထုများ အကြားသို့ တိုးဝင်ရောက်လာလျက်ရှိကြသည်။ထိုအခါအနုမြူ

အက်တမ်တို့သည် အတိတ်တွင် နားလည်လက်ခံခဲ့ကြသည့် ပုံစံအတိုင်း အနာဂတ်တွင် လည်း တုန်ပြန်ဖော်ပြကြလိမ့်မည် ဟု ပုံသေ ကားကျမယူဆရကြတော့ပေ။

ယခုအခါအီလက်ထရွန်များ သည် အလွန်ဂန္ထီရဆန်သော ဘုရား သခင်၏ ပဉ္စလက် အတတ်ပညာကဲ့သို့ထူးဆန်းအံ့ဩဖွယ်ရာများ စွာ ကို ရင်သပ်ရှုမောဖွယ်ရာ ပြသလျက်ရှိသည်။ အချို့သော ကွပ်ဒဲ (Quark) များ ၏ အခြေအနေနှင့် အမူအကျင့်တို့က အစဉ်အလာ နားလည်လက်ခံထားသော ညီမျှခြင်းများ ကို ကျွမ်းထိုးမှော က်ခုံ ဖြစ်သွားစေခဲ့သည်။ ဤသည်တို့မှာ သမိုင်းတွင် ဘီစီ ၃၂၃ ခုက အလက်ဇန္ဒရားဘုရင်၊ သူ့ဟာသူ အဆိပ်သောက်သေလိုက်ခြင်းဟူ သော အ ဖြစ်အပျက်လေးတစ်ခုကြောင့် အကျိုး ဆက်အားဖြင့် ဂရိအင်ပါယာကြီးတစ်ခုလုံး ပြိုကွဲ ပျက်ဆီးသွားခဲ့ခြင်းနှင့် တူနေပေလိမ့်မည် ။

ထင်ရှားသိသာသည်မှာ သမိုင်းသည် သိပ္ပံပညာရပ်တစ်ရပ်မ ဖြစ်နိုင်ပေ။ အကယ်၍ ဖြစ်ချင်း ဖြစ်လျှင် စက်မှု လုပ်ငန်းတစ်ခု၊ ဝိဇ္ဇာပညာတစ်ရပ်၊ ဒဿ နပညာတစ်ရပ်သာ ဖြစ်နိုင်ပေလိမ့်မည် ။ အချက်အလက်များ ကို လှန်လှောဖယ်ရှား ကြိတ်ချေခြင်းတွင် သမိုင်းသည် စက်မှု လုပ်ငန်းတစ်ခု နှင့် တူနိုင်၏ ။ အချက်အလက်သော င်းပြောင်းကို ရှင်းလင်းဖယ်ရှား၍ အစီအစဉ် စနစ်တကျဖြစ် အောင် ပြုလုပ်ရသည့်အနု ပညာမှာ ဝိဇ္ဇာဘာသာနှင့် ဆင်တူနိုင်၏ ။ အလားအလာများ ကို တွက်ဆ၍ အလင်းပြလမ်းညွှန်ရာ၌ သမိုင်းသည် ဒဿ နနှင့် နီးကပ်စွာ ဆင်တူသွားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လည်း ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည် လက်တွေ့ ပြုမူဆောင်ရွက်ရန် ထုပ်ပိုးသိမ်းဆည်းထားသော အတိတ် ဖြစ်ပြီး အတိတ်ဟူသည် သဘောပေါက်နားလည်နိုင်ရန် ခင်းကျင်းပြသထားသော ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်သည် ဟု သမိုင်းပညာရှင်များ က ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေမည် ။ သမိုင်းကို ကျွန်တော် တို့ ဤသို့မျှော်လင့်ခဲ့ပါသည်။

ဒဿ နပညာတွင် တစ်ခုလုံးအမြင်မှ တစ်ခုချင်းဆီသို့ ချဉ်းကပ်ကြည့်ရှုလေ့ရှိ၏ ။ သမိုင်း ဒဿ န (Philosophy of History) ပညာတွင် မူ အတိတ်အတွေ့ အကြုံများ အောက်တွင် မျက် မှော က်ကာလကို ချဉ်းကပ်ကြည့်မြင်နည်းနှစ် မျိုး စလုံးမှာ နှိုင်းယှဉ်မှု

သဘောအရ ပိုမိုပြည့်စုံစေရန်၊ ကြိုးပမ်းမှုများ သာ ဖြစ်ကြပြီး တိကျပြည့်စုံမှု ဟု ယူဆနိုင်ဖွယ်မရှိသေးပါ။ သမိုင်းရေးရာ မြင်ကွင်းတစ်ခုလုံးဆိုသည်မှာ စင်စစ်အားဖြင့် မှန်းဆထားသော အမြင်များ သာ ဖြစ်တတ်ကြပါသည်။

လူသား၏ သမိုင်းစဉ်တစ်ရပ်လုံးကို ကျွန်တော် တို့မသိကြရသေးပါ။ ဆူမားရီးယန်း(သို့မဟုတ်) အီဂျစ်တို့ထက် ပိုမိုရှေးကျသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ စွာ ရှိကောင်းရှိနေနိုင်သည်။ ကျွန်တော် တို့ ယခုမှတူးဖော်စသော ရှိကြပါသေးသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ဖြစ်သော အသိပညာဖြင့် ကျွန်တော် တို့ အစပြုကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယာယီအားဖြင့် မူ ဖြစ်နိုင်ချေများ နှင့် သာ ကျွန်တော် တို့နှစ် သိမ့်ကျေနပ်ကြရပါဦးမည် ။ နိုင်ငံရေး နှင့် သိပ္ပံပညာတွင် လည်း နှိုင်းရအယူအဆ လွှမ်းမိုးလျက်ရှိပြီး မည်သည့်သမိုင်းရေးရာ ပုံသေနည်းကိုမျှ အပြည့်အစုံယုံကြည်ထား၍ မရသေးပါ။ ထို့ကြောင့် သမိုင်းပညာရပ်ကို သဘောတရားရေး ပုံစံခွက်တစ်ခု (သို့မဟုတ်) ယုတ္တိဗေဒ ကောက်ချက်တစ်ခု အတွင်းသို့ ဇွတ်အတင်းသွတ်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းမှု မှန်သမျှကို သမိုင်းကပြုံး၍ ကြည့်နေတတ်လေ့ရှိ ၏ ။ သမိုင်းသည် ကျွန်တော် တို့၏ ယေဘုယျကောက်ချက်များ ကို ကျွမ်းထိုးမှော က်ခန့် ဖြစ်အောင် ဆော့ကစားတတ်၏ ။ ကျွန်တော် တို့၏ ဥပဒေမှန်သမျှကို ရိုက်ချိုးပြတတ်၏ ။ စင်စစ် သမိုင်းဟူသည် ဟန်ပန်သဘောမျှသာ ဖြစ်ပေသည် ဟု ဆိုခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့သော အတားအဆီး အကန့်အသတ်များ ကြားမှာ ပင် အမှန်တရားနှင့် အနီးစပ်ဆုံးသမိုင်းကို ကျွန်တော် တို့ စိတ်ရှည် လက်ရှည် ရှာဖွေကြရပေမည် ။ ဤမှတစ်ဆင့် ပညာရှင်တစ်ဦးချင်း၏ အမြင်မှာ ၊ ကောက်ချက်မှာ ၊ များ ကိုလည်း အမြန်အလှန်နားလည်အောင် လေးစားမှု ရှိအောင် ကြိုးပမ်းသွားကြရမည် ဖြစ်သည်။

စင်စစ်အားဖြင့် လူ့အ ဖြစ်ဆိုသည်ပင် နက္ခတ်ဗေဒ အချိန်သဘောအရ ခဏငယ်တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်၏ ။ ကမ္ဘာမြေကြီးဆီးသို့ ခေတ္တအလည်ရောက်လာသော ဧည့်သည် ဖြစ်၏ ။ လူသည် တိရိစ္ဆာန်မျိုးစိတ်တစ်စိတ် ဖြစ်၏ ။ လူသားမျိုးနွယ်ဝင် ဖြစ်၏ ။ စိတ်နှင့် ရုပ်တို့ပေါင်းစပ်ထားသော ခန္ဓာကိုယ် တစ်ခု ဖြစ်၏ ။ မိသားစုဝင်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဝင် တစ်ယောက် ဖြစ်၏ ။ ထို့လူတွင် သက်ဝင်ယုံကြည်မှု ရှိသကဲ့သို့ ဘာကိုမျှမယုံကြည်သူလည်း ဖြစ်နိုင်၏ ။

မည် သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ပင် ဖြစ်စေ ထိုသူတွင် မေခွန်း ထုတ်နိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရှိ၏ ။
အကယ်၍ ၎င်းက ဤသို့ မေးခွန်းထုတ်မည် ဆိုလျှင်

သမိုင်းသည်

လူ၏ သဘောသဘာဝ

လူသား၏ စွမ်းဆောင်မှု

လူသား၏ အလားအလာတို့နှင့် စပ်လျဉ်၍ ရှင်းလင်းပြောဆိုစရာ ဘာများ

ရှိပါသနည်း။

စင်စစ်အားဖြင့် ဤသည်မှာ အလွန်ကြီးကျယ်ခမ်းနားလှသည့်

လုပ်ငန်းကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်ပါ သည်။ ရာစုနှစ် ပေါင်းများစွာ ချီ၍ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သော

လူ့သမိုင်းကိုစာမျက်နှာအချို့ ပေါ်တွင် မရေ မရာ သုံးသပ်နိဂုံးချုပ်ရန်ကြိုးပမ်းမှု မျိုးကို အရူး

တစ်ယောက် သာလျှင် ပြုလုပ်ပါလိမ့်မည် ။ သို့သော် ဤအလုပ်ကို ကျွန်တော် ဆက်လုပ်

ပါမည် ။

Ref:Hesitations By Will Durant

*

အခန်း (၂)

သမိုင်းနှင့်ကမ္ဘာမြေကြီး

သမိုင်းဆိုသည်ကို ပြဿ နာရှုပ်ထွေး၍ အငြင်းပွားဖွယ်များ လှသော အတိတ် ဖြစ်ရပ် များ ၏ မှတ်တမ်းအ ဖြစ် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုကြည်ကြပါစို့။

စင်စစ်အားဖြင့် အကြီးအကျယ်ကြိုး ပမ်းဖွင့်ဆိုနေကြသည့် လူသား၏ သမိုင်းဆိုသည်မှာ ကျယ်ပြန့်လှသော မဟာစကြာဝဠာထဲမှ အစက်အပြောက်တစ်ခု၏ ခဏငယ်မျှသော သင်ခန်းစာမှာ ဘဝင်မမြင့်ဘဲ စိတ်ထားနှိမ့်ချရန်ပင် ဖြစ်၏ ။

အချိန်အခါမရွေးဆိုသလိုပင် ကြယ်တံခွန်ကြီးတစ်ခုလုံးက ကမ္ဘာမြေအနီးသို့ ရောက်ရှိလာ နိုင်၏ ။တစ်ချိန်ထဲတွင် ကမ္ဘာမြေတစ်ခုလုံး ကျွမ်းထိုးမှော က်လုန်၊ ကပြောင်းကပြန် ဖြစ်သွားနိုင်၏ ။ သို့မဟုတ် ကြယ်တံခွန်ကြီး၏ အခိုးအငွေ့များ ကြောင့် ၎င်း၊ ပြင်းထန်သော အပူရှိန်ကြောင့် သော် ၎င်း၊ သက်ရှိအရာအားလုံးတို့၏ ဘဝ ချ ပ်ငြိမ်းသွားနိုင်၏ ။

တစ်ချိန်က လူတို့သည် ကမ္ဘာမြေကြီးကို နေမင်းကြီးမှပဲ့ထွက်လာသော အစိတ်အပိုင်းအ ဖြစ် ယုံကြည်ယူဆခဲ့ကြဖူး၏ ။ထိုသို့သော လူတို့ယုံကြည်ခဲ့ကြသည့်အတိုင်းလည်း အစဉ်ပြုံးရွှင်နေခဲ့ သော နေမင်းကြီး၏ အပိုင်းအစတစ်ခုက ကမ္ဘာမြေကြီးပေါ်သို့ အချိန်မရွေးကျရောက်လာသည်။သို့ နှင့် တစ်ပြိုင်နက်သက်ရှိသတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ခံစားမှု ဝေဒနာအလုံးစုံတို့သည်လည်း ချပ်ငြိမ်းပျောက်ကွယ်တော့မည် မှာ အမှန် ဖြစ်၏ ။

မိမိတို့ ကြိုက်သည် ဖြစ်စေ၊ မကြိုက်သည် ဖြစ်စေ၊ ဤအလားအလာများ အားလုံး၏ ဖြစ်နိုင် ချေကို ကျွန်တော် တို့ လက်ခံထားရမည် ဖြစ်သည်။သက်ရှိများ ရှင်သန် ဖြစ်ထွန်းခွင့်ရခဲ့သော ကမ္ဘာ မြေ၏ တည်ရှိမှု သည်ပင် လက်ရှိအနေအထားမှ အနည်းငယ်တိမ်းစောင်းပြောင်းလဲလိုက်သည်နှင့် ပေါက်ကွဲပျက်စီးသွားနိုင်ချေရှိသည်။

ကျွန်တော် တို့ လူသားများ အနေနှင့် ဤ ဖြစ်နိုင်ချေအားလုံးကို မလွဲမရှောင်သာစွာ လက်ခံထားရမည် ဖြစ်သည်တိုင် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ပါစကယ် (Pascal) ၏ အောက်ပါစကားဖြင့် စကြာဝဠာကြီးကို ပြန်လည်စိန်ခေါ်တိုက်ခိုက်ရပေတော့မည်။

စကြာဝဠာကြီးက လူသားဆိုတာကို ဖျက်ဆီးချေမှုန်းနိုင်စွမ်းရှိခဲ့သည့်တိုင်အောင် လူသား ဟာ သူ့ကိုသတ်ဖြတ်ချေမှုန်းခဲ့သည့် စကြာဝဠာကြီးထက်တော့ ပိုမိုကြီးကျယ်မြင့်မြတ်နေပါလိမ့်ဦး မယ်။ ဘာကြောင့် လဲဆိုတော့ ပျက်စီးသေဆုံးခြင်းဆိုတဲ့သဘောကို လူသားကသာ သိရှိနားလည် နိုင်စွမ်းရှိပြီး အောင်နိုင်ခြင်းဆိုတဲ့ သဘာဝကိုတော့ စကြာဝဠာကြီးကိုယ်တိုင် သိရှိနားလည်နိုင်စွမ်း မရှိလို့ပါပဲ။

စင်စစ် သမိုင်းဟူသည် ဘူမိဗေဒပညာ (Geology) ၏ လက်အောက်ခံမျှသာ ဖြစ်သည်။ နေ့စဉ်နှင့် အမျှပင် ကမ္ဘာကြီး၏ အနှံ့အပြားတွင် ပင်လယ်ကုန်မြင့်ကိုဖုံးလွှမ်းခြင်း (သို့မဟုတ်) ကုန်းမြေကပင်လယ်ကိုဖုံးလွှမ်းခြင်းတို့ရှိနေ၏။ မြို့တော် ဟောင်းများ စွာ တို့ ရေအောက်သို့ နစ်မြုပ် ပျောက်ကွယ်ခဲ့ကြရ၏။ ပင်လယ်အောက်သို့ ရောက်နေခဲ့သော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ စွာ တို့က လွမ်းဆွတ်ကြေကွဲခြင်းခေါင်းလောင်းထိုးလျက် အတိတ်သမိုင်းကိုအောက်မေ့သတိရနေခဲ့ကြသည်။

အသစ်ပေါ်ထွန်းခြင်းနှင့် တိုက်စားပြိုကွဲခြင်းဆိုသည့် ဆန့်ကျင်ဘက်နရီစည်း ချက်များ အောက်တွင် တောင်တန်းနှင့် ချိုင့်ဝှမ်းများ ၏ ရုပ်ပုံလွှာတို့သည် ပြောင်းလဲနေ တတ်၏။ မြစ်ချောင်းများ ဆူဖြူလာ လျှင် ရေလျှံခြင်းနှင့် ရေလွှမ်းမိုးခြင်းတို့ ဖြစ်တတ်၏။ မြစ်ချောင်းများ တိမ်ကောလျှင်လည်း ရေစီး ကြောင်းတို့ ပြောင်းသွား တတ်ကြ၏။ ထိုအခါ မြစ်ချိုင့်ဝှမ်းတို့သည် ကမ္ဘာ့ရဆန်လာတတ်ကြပြီးကျွန်းဆွယ်ကမ်းမြောင်းတို့မှာ လည်း ရေလက်ကြား ဖြစ်သွားတတ်ကြ၏။

ဘူမိဗေဒအမြင်အရပြောမည် ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ၏ မျက်နှာဆိုသည်ပင် အရည်အသွင် ဖြစ်၏။ သူတော် စင်စိန့်ပီတာ (St:Peter) သည် ခရစ်တော် ကို

ဖူးမျှော်နိုင်ခွင့်ရရန် ရေပြင်ပေါ်တွင် လမ်းလျှောက်သွားခဲ့သကဲ့သို့ လူသားတို့ သည်လည်း လုံခြုံမှု မရှိလှသော ကမ္ဘာကြီး၏ မြေမျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် မယုံမရဲဖြင့် ခရီးနှင့်ခဲ့ကြရ သည်။

ရာသီဥတုက လူသားများ အပေါ် အဓိကလွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားသည်ဟု ပြင်သစ်အတွေ့အခေါ်ရှင် မွန်တက်စကျီ(Montesuiet) ဆို ခဲ့ဖူးသည်။စင်စစ်တွင် ရာသီဥတုက လူသားကိုတစ်စုံ တစ်ရာ ကန့်သတ်နိုင်စွမ်းရှိသည်တိုင် လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်း မရှိပါ။သမိုင်းတွင် လူသား၏ စွမ်းပ ကားဖြင့် ပထဝီဆိုင်ရာ အတားအဆီး အကန့်အသတ်များ ကို ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။လူသား သည် သဲကန္တာရကြီးထဲတွင် ဆည်မြောင်းများ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ပြီး ဆာဟာရဒေသတစ်ခုလုံးကို လည်း စိမ်းလန်းအေးမြစေခဲ့ပါသည်။ လူသားသည် တောင်တန်းများ ကို ပြန်ပြုစေနိုင်သကဲ့သို့ တောင်ထွတ်များ ကိုလည်း ပိုမိုမြင့်မားနိုင်စွမ်းရှိခဲ့ပါသည်။တောင်ကုန်း၊တောင်ကမ်းပါးရံ မှန်သမျှကို လည်း လေကူးထစ် စပျစ်ခင်းများ ဖြင့် စိမ်းမြလှပစေခဲ့ပါသည်။

ထို့အတူ လူသားသည် သမုဒ္ဒရာကြီးများ ကို ဖြတ်သန်းကျော်လွှမ်းနိုင်စွမ်းရှိသည့် တိုင်တန် နစ် (Titanic) ကဲ့သို့သော မြို့ တော် ကြီးများ ကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။သို့ မဟုတ် ကောင်းကင် တွင် ပျံသန်းနိုင်သည့် ဧရာမယန္တရာဇ်ကြီးများ ကိုလည်း ဖန်တီးနိုင်ခဲ့သည်။သို့ သော် ရာစုနှစ် နှင့် ချီ၍ ကြာမြင့်အောင်တည်ဆောက်ခဲ့ရသည့်ဤမြို့ တော် ကြီးမှာ လေမုန်တိုင်းတစ်ချက်ရမ်းလိုက်ရုံ ဖြင့် လည်း ပြိုကွဲပျက်စီးသွားနိုင်၏ ။ သမုဒ္ဒရာထဲတွင် မျောနေသည့် ရေခဲတောင်တစ်ခုကြောင့် လည်း ရေပေါ်နန်းတော် ကြီးတစ်ခုလုံး စုံစုံမြုပ်သွားနိုင်ပြန်၏ ။ဤသို့ဖြင့် အပျော်ရှာသူ ထောင်ပေါင်းများ စွာ တို့ ကောင်းကင်ဘုံသို့ ရောက်ခဲ့ရရှာသည်။

ဒေသတစ်သည် မိုးရွာသွန်းရှာမှု ပမာဏသာတဖြည်းဖြည်းနည်းလာပါစေ။ မကြာမီ ဤဒေသ သည်လည်း အာရှတိုက်အလယ်ပိုင်းတွင် တစ်ချိန်ကကြီးကျယ်ထွန်းကားခဲ့ဖူးသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း ကြီးများ ကဲ့သို့ပင် သဲကန္တာရများ အောက်သို့ ရောက်ရှိသွားပေလိမ့်မည် ။အမေရိကတိုက် အလယ် ပိုင်းကဲ့သို့ တောကြီးမျက်မည်း ဘဝထဲသို့လည်း ကျရောက်သွားနိုင်ပါသည်။အကယ်၍ ဖွံ့ဖြိုးစည်

ပင်နေသော ကျွန်တော် တို့ဒေသ၏ အပူချိန်ကို ပျမ်းမျှခြင်း ၂၀ ဒီဂရီခန့် မြင့်ကြည့်မည် ဆိုပါက ကျွန် တော် တို့အားလုံး သေကြေပျက်စီးနိုင်လောက်အောင် ရိုင်းစိုင်းပြင်းထန်သော ဘဝအနေအထားသို့ ပြန်ရောက်သွားနိုင်ပါသည်။

သမပိုင်းဒေသများ တွင် ပုရွက်ဆိတ်များ ပွားများ သကဲ့သို့ လူဦးရေ သန်း ၅၀၀ ခန့်ရှိသော တိုင်းပြည်တစ်ပြည် ဖြစ်ထွန်းလာနိုင်ဖွယ်ရာရှိပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် အပူပိုင်းဒေ သမှလာ သော စစ်သည်များ ၏ ထိုးနှက်တိုက်ခိုက်မှု ကြောင့် တိုင်းပြည်ပျက်သွားနိုင်ပါသည်။

သို့ဖြင့် လူသားမျိုး ဆက်ပေါင်းများ စွာ :တို့သည် ဤကမ္ဘာကြီးကို ပို၍ ပို၍ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုး နိုင်စွမ်း ရှိခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် ထိုမျိုး ဆက်ပေါင်းများ စွာ တို့မှာ နောက်ဆုံးတွင် ဤကမ္ဘာမြေကြီး၏ မြေဆီလွှာထဲမှာ ကျောက် ဖြစ်ရပ်ကြွင်းများ အ ဖြစ်ဖြင့် သာ အဆုံးသတ်ခဲ့ကြရသည်။

ပထဝီအနေအထားသည် သမိုင်းကိုပုံဖော်ပေးသည့် ပုံစံခွက်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုပထဝီအနေ အထားဟူသည် ပုံစံခွက်ထဲတွင် သမိုင်းသည် ဖွားမြင်ပုံလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပထဝီသည် သမိုင်းကိုလူလားမြောက်အောင် ပြုစုပျို့ထောင်ပေးသည့် မိခင် ဖြစ်၏ ။ ပထဝီဝင်များ ဖြစ်ကြသော ကန်များ၊ မြစ်များ၊ ချောင်းများ၊ ပင်လယ်များ၊ အိုအေစစ်များ က အခြေစိုက်နေထိုင်မည့် လူများ ကို ၎င်း တို့အနီသို့ရောက်အောင် ဖျားယောင်းဆွဲဆောင်တတ်ကြ၏ ။ အကြောင်းမူ ရေသည် သက်ရှိသတ္တဝါ များ နှင့် မြို့၊ ပြများ ၊ အခြေပြုရာ ဖြစ်သော ကြောင့် ဖြစ်၏ ။ ထို့ပြင် ရေကြောင်းခရီးသည် အသက်သာဆုံး နှင့် အလွယ်ကူဆုံး လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး စနစ် ဖြစ်၏ ။ ထိုရေကြောင်းမှပင် ကုန်သွယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုး ပြီး စီးပွားရေး တိုးတက်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပြီး မြို့၊ ပြလူ့အဖွဲ့ အစည်းများ ဖြစ်ထွန်းခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

စင်စစ်အားဖြင့် အီဂျစ်လူ့အဖွဲ့ အစည်းဆိုသည်မှာ နိုင်း (Nile) မြစ်ကြီး၏ လက်ဆောင်မွန် ပင် ဖြစ်၏ ။ မက်ဆိုပိုတေးမီး (Mesopotamia) ခေါ် အာရေဗျကျွန်းဆွယ်ကြီးပေါ်မှ မြို့၊ ပြလူ့အဖွဲ့ အစည်းတို့သည် ယူဖရေတီးစ် (Euphrates) နှင့်

တိုက်ဂရစ် (Tigris) မြစ်နှစ် သွယ်ကြားတွင် ဖွား မြင်သန့်စင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ ဆူမားရီးယန်း လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အထွဋ်အထိပ် ဖြစ်သည့် ဘေဘီလုံ (Babylon) မြို့ပြခေတ်လည်း ဤမြစ်များ ကို အခြေပြု၍ ရှင်သန်ကြီးပြင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့အတူ အိန္ဒိယသည် အိန္ဒုမြစ်၊ ဗြဟ္မပုတ္တရမြစ်နှင့် ဂင်္ဂါမြစ်တို့၏ သမီးပျံ့ပင် ဖြစ်၏။ တရုတ်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အောင်မြင်မှု နှင့် ဆုံးရှုံးမှု များ ဝမ်းသာကြည်နူးခြင်းနှင့် ကြေကွဲဝမ်းနည်းခြင်းတို့မှာ ယန်စီမြစ်၊ မြစ်ဝါ မြစ်ကြီးတို့၏ ဘဝအခြေအနေတို့နှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ် ပက်သက်ခဲ့သည်။

အာရှတိုက်နည်းတူ ဥရောပဘဝများ ကို ဥရောပပထဝီဝင်များ ဖြစ်ကြသည့် မြစ်ချောင်း သမုဒ္ဒရာများ လွင်ပြင်ချိုင့်ဝှမ်းများ နှင့် တောင်တန်းများ က ဖန်တီးပြဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ အီတလီနိုင်ငံ ကို တိုင်ဘာမြစ် (Tiber)၊ အာနို (Arno) နှင့် ပို (Po) မြစ်တို့အကြားရှိ လွင်ပြင်ချိုင့်ဝှမ်းများ က ဖန်ဆင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ ဩစတြီးယား (Austria) နိုင်ငံသည် ဒနျူဘီ (Danube) မြစ်ပေါ်တွင် လူလား မြောက်ခဲ့ပြီး ဂျမနီနိုင်ငံသည် အယ်ဘာ (Elbe) နှင့် ရိုင်း (Rhine) မြစ်ပြင်တို့ပေါ်တွင် ရှင်သန်ကြီး ပြင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ ပြင်သစ်ကို ဗျူလိုင် (Loire)၊ ရုန်း (Rhône) နှင့် စိန်း (Seine) မြစ်တို့က ပုံဖော်ခဲ့ ခြင်း ဖြစ်၏။ ပီထရာ (Petra) နှင့် ပါလမိုင်ရာ (Palmyra) မြို့ပြများ ကိုမူ သဲကန္တာရအတွင်း ရှိ အိုအေစစ် (Oasis) များ က ဖန်ဆင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဂရိနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း : နိုင်ငံသားဦးရေ တိုးပွားကြီးထွားလာခဲ့သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဂရိတို့က မြေထဲပင်လယ်ဒေသ ကမ်းခြေတစ်လျှောက်လုံးတွင် ကိုလိုနီဒေသများ ကို ထူထောင်ခဲ့ ကြသည်။ ထိုစဉ်က တွေ့ခေါ်ရှင်ကြီးပလေတို၏ စကားနှင့် ပြောရလျှင် မိုးဦးကျ၍ ရေကန်ပတ်လည် တွင် ဖားများ ဝန်ရံနေသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၏။ ဘီစီ ၄၈၀ က ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဆလမ္မစ်စစ်ပွဲ (Battle Of Salamis) မှသည် စပိန်ရေတပ်မတော် ကြီး ပထမဆုံးရှုံးနိမ့်ခဲ့သည့် ၁၅၈၈ ခုနှစ် စစ်ပွဲအထိ နှစ် ပေါင်းနှစ် ထောင်တိုင်အောင် မြေထဲပင်လယ်ဒေသမှာ လူဖြူများ ၏ အင်အားရင်ဆိုင်ယှဉ်ပြိုင်ရာ နယ်ပယ် ဖြစ်နေခဲ့ရ၏။

သို့သော် ၁၄၉၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း ကိုလံဘတ်စ် (Columbus) နှင့် ဗာ့စကိုဒါဂါးမား (Vasco da Gama) တို့၏ ခရီးစဉ်များ အပြီးတွင် မူ သမုဒ္ဒရာကြီးများ ကို

စိုးမိုးအနိုင်ယူရသူများ ကို ကမ္ဘာကြီး က ဖိတ်ခေါ်လိုက်၏။ ထိုအခါ ဂျီနိုအာ (Genoa)၊ ပီဆာ (Pisa)၊ ဖလော်ရင့် (Florence) နှင့် ဗင်းနစ် (Venice) စသည့် မြို့ပြများ ၏ အမည် နာမများ မှာ မူ နိဝါးမှေးမှိန်လာတော့၏။ ပြန်လည်ဆန်းသစ်ရေး (Renaissance) ခေတ်ကာလကြီး၏ နေဝင်ချိန်စတင်ခဲ့လေပြီ။ အတ္တလန်တိတ်နိုင်ငံများ နီး ကြား မြင့်မားလာခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် အတ္တလန်တိတ်က ကမ္ဘာကြီး၏ တစ်ဝက်ကို လွှမ်းမိုးအုပ်စိုးလာခဲ့ သည့် ခေတ်ကာလတစ်ရပ်သို့ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လည်း ၁၇၃၀ ခုနှစ် တွင် ဂျော့ချဘာ ကလေး (G. Berkeley) က အင်ပါယာနိုင်ငံများ ၏ လမ်းကြောင်းကို အနောက်ဖက်ဆီသို့ ဦးတည်စေခဲ့လေပြီ ဟု ရေး သားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ အနောက်ဖက်ဆီသို့ အတ္တလန်တိတ်၏ ဦးတည်မှု သည် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာကို ဆက်လက်ဖြတ်ကျော်ဦးမည် လော။ ဥရောပနှင့် အမေရိက၏ စက်မှု နှင့် စီးပွားရေး နည်းပညာများ ကို ယခင်က ဂျပန်ကိုပေးခဲ့သလို ယခုတရုတ်ကိုပေးကြဦးမည် လော။ အရှေ့တိုင်း၏ ကြွယ်ဝလှသော မြေဆီဩဇာပေါ်တွင် အနောက်တိုင်း၏ နောက်ဆုံးပေါ် နည်းပညာများ ကို အသုံးချလိုက် ခြင်းအားဖြင့် အနောက်တိုင်း၏ ကျဆုံးခန်းသည် ဆိုက်ရောက်လာ တော့မည် လော။

လေယာဉ်များ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်လာခြင်းကလည်း ယဉ်ကျေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ၏ မြေပုံကို တစ်ကြိမ်ထပ်၍ ပြောင်းလဲစေခဲ့ပြန်သည်။ ကုန်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းများ သည် မြစ် ကြောင်း၊ ရေကြောင်းတို့ကို အသုံးပြုမှု ပို၍ ပို၍ လျော့ပါးလာစေခဲ့၏။ ရှည်လျားသည့် ပင်လယ်ကမ်း ရိုးတန်းများ နှင့် ဆိပ်ကမ်းကောင်းများ ကို အသုံးပြု၍ အကျိုး ဖြစ်ထွန်းခဲ့သည့် အင်္ဂလန်နှင့် ပြင်သစ်တို့ ၏ ကုန်သွယ်ရေး အသာစီးရခဲ့မှု များ လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးသွားနိုင်ဖွယ်ရာရှိသည်။ ရုရှား၊ တရုတ်၊ ဘရာဇီး တို့ကဲ့သို့ ကျယ်ပြောသည့်ကုန်းမြေများ က ကမ်းရိုးတန်းများ ကို ကန့်သတ်ကာဆီးနေခဲ့သည့် နိုင်ငံ များ အတွက် လေကြောင်းကို ပိုမိုအသုံးချခြင်းဖြင့် ပထဝီဆိုင်ရာအားနည်းချက်များ ကို ကျော်လွှား နိုင်ခွင့်ရှိလာခဲ့၏။ ကမ်းရိုးတန်းမြို့ များ အနေနှင့် သင်္ဘောပေါ်မှ ကုန်စည်များ ကို ရထားပေါ်သို့ လွှဲ ပြောင်းပေးလိုက်ရသဖြင့် အစဉ်အလာရရှိခဲ့သည့် အကျိုး အမြတ်များ

ဆုံးပါးသွားဖွယ်ရာရှိ၏ ။

အကယ်၍ ရေကြောင်းအင်အားကို လေကြောင်းအင်အားဖြင့် အပြီးတိုင် အစားထိုး အသုံးချနိုင်ပြီဆိုပါလျှင် သမိုင်းပညာတွင် အခြေခံကျသည့်တော် လုန် ပြောင်းလဲမှု များ ဖြစ်ပေါ် လာသည်ကို ကျွန်တော် တို့ မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်တွေ့ကြရပေလိမ့်မည် ။

နည်းပညာတိုးတက် ထွန်းကားလာသည်နှင့် အမျှပထဝီဆိုင်ရာ အကြောင်းအချက်များ ၏ လွှမ်းမိုးသြဇာသက်ရောက်မှု မှာ ပို၍ လျော့ပါးကျဆင်းလျက်ရှိသည်။ နယ်မြေဒေသတစ်ခု၏ ပထဝီ အနေအထားနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံထူးခြားအရေး ပါမှု ကြောင့် စိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုတွင်း နှင့် ကုန်သွယ်ရေး ကဏ္ဍ တို့တွင် ပိုမိုအခွင့်အလမ်းသာမှု များ ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဤသည်တို့မှာ ဖြစ်နိုင်ချေများ သာ ဖြစ် ကြသည်။ ဖြစ်နိုင်ချေများ မှ ပကတိ ဖြစ်ရပ် ဖြစ်လာရေး အတွက် အဓိကအဆုံးအဖြတ်ပေးမည် မှာ လူသား၏ အသိဉာဏ်ပင် ဖြစ်၏ ။ အသိဉာဏ်ရှိသော လူသား၏ ခေါင်းဆောင်မှု နောက်တွင် နိမ့် ကြား တက်ကြွစွာ လူသားတိုင်းပါဝင်ကြိုး ပမ်းကြမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်ချေများ က တကယ့် ဖြစ်ရပ်များ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ စိတ်ကူးစံများ မှ ၁၀ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ယဉ်ကျေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကို တကယ်တမ်း ထူထောင်တည်ခဲ့သူမှာ ကမ္ဘာမြေကြီး မဟုတ်ပါ။ လူသားပင် ဖြစ်ပါသည်။

Ref: History and the Earth By Will Durant

*

အခန်း (၃)

သမိုင်းနှင့် ဇီဝဗေဒ

တကယ်တမ်းတွင် သမိုင်းဟူသည် ဇီဝဗေဒအစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်မျှသာ ဖြစ်သည်။ လူ့အဖွဲ့သည် သက်တမ်းရှည်လမ်းကြောင်းဖြင့် ရှင်သန်ပေါက်ဖွားနေကြသော သက်ရှိများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်မျှသာ ဖြစ်၏။ ရံဖန်ရံခါ နွေဦးပတ်ဝန်းကျင်မှာ သတ္တဝါမျိုးစိတ်တစ်ရာခန့်၏ ပုံသန်နေဟန်၊ ခုန် ပေါက်နေဟန်၊ တွားသွားနေဟန်၊ ဖောက်ထွင်းနေဟန်မျိုးစုံတို့ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်တို့၏ ခြေသံကြောင့် မှိန်းနေသော သတ္တဝါတို့အဝေးသို့ ထွက်ပြေးသွားနိုင်၏။ ငှက်များ အုပ်စုကွဲကာ ပျံသွားနိုင်၏။ ငါးလေးများ လည်း ချောင်းထဲသို့ ငုတ်လျှိုးသွားနိုင်ပေသည်။

ရုတ်ချည်းဆိုသလို ဤကမ္ဘာမြေကြီး၏ တစ်နေရာတွင် အန္တရာယ်ရှိလောက်အောင် နည်းပါးလှသည့် အချိုးအစားအရေအတွက်နှင့် ရပ်တည်နေကြရသော လူသား၏ အဖြစ်ကို အမှတ်ရသွားမိ၏။ သက်ရှိသတ္တဝါမျိုးစုံတို့ရှောင်ပြေးရလောက်အောင်ပင် ဤဒေသတွင် လူသားသည် ထူးဆန်သော ခရီးသည်တစ်ဦး ဖြစ်နေတော့၏။ သို့ဖြင့် လူသားဘဝ၏ ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ခုနစ် သက္ကရာဇ်များနှင့် အောင်မြင်မှုအလုံးစုံတို့သည် အသွင်အမျိုးမျိုးသော သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ဘဝများစွာ ထဲမှ သာမန်အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်မျှသာ ဖြစ်ကြောင်း ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ သိရှိလာခဲ့ရသည်။

လူတို့၏ စီးပွားရေး ပြိုင်ဆိုင်မှု၊ အချစ်ရေး ပြိုင်မှု၊ ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှု၊ မေတ္တာနှင့် စစ်ပွဲ အတွက်လုံးပန်းတိုက်ခိုက်မှု အလုံးစုံတို့သည် လဲကျနေသော သစ်ပင်များအောက် ကြွေကျနေသော သစ်ရွက်များ အောက်၊ ရေမျက်နှာပြင်ရေအောက်တို့တွင် ပုန်းလှုံရှောင် သန်နေသည့် သက်ရှိများ စွာတို့၏ အစာရှာခြင်း၊ မိတ်လိုက်ခြင်း၊ လုံးပန်းတိုက်ခိုက်ခြင်းတို့နှင့် ဘာမျှကွာခြားခြင်း မရှိလှပေ။

ထို့ကြောင့် ဇီဝဗေဒ၏ ဥပဒေသမှန်သမျှသည် သမိုင်း၏ အခြေခံကျသော

သင်ခန်းစာများ ပင် ဖြစ်နေရပေသည်။ ကျွန်တော် တို့ လူသားသည်တစ်ချို့ ရွေ့ပြောင်းလဲမှု ဖြစ်စဉ် (Evolution) ဘဝ ရှင်သန်နိုင်ခွင့် (Survival) အသင့်လျော်ဆုံးအရာသာလျှင် ရှင်သန်နိုင်ခွင့် (Selection) စသည့် သဘာဝတရား၏ စမ်းသပ်အတည်ပြုမှု မျိုး စုံကို ခံယူရပ်တည်နေရသော သတ္တဝါတစ်မျိုး မျှသာ ဖြစ် ပေသည်။ ထိုသို့သော သဘာဝတရား၏ စမ်းသပ်စစ်ဆေးမှု မှ လူတစ်ဦးချင်းအနေနှင့် ရှောင်ရှားအ လွတ်ရုန်းနိုင်သည်။ သို့လျှင်လည်း ထိုလူ၏ အသိုက်အဝန်းကောင်းမွန်၍ သာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည် ။ သို့ သော် ထိုလူအသိုက်အဝန်းသည်လည်း ရှင်သန်ရပ်တည်ရေး အတွက် သဘာဝတရား၏ စမ်းသပ် စစ်ဆေးမှု ကို မချခံရဦးမည် ဖြစ်သည်။

ပထမဦးဆုံးသော သမိုင်း၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာသင်ခန်းစာမှာ ယှဉ်ပြိုင်မှု' COMPEITION ပင် ဖြစ်သည်။ ပြိုင်ဆိုင်မှု ဟူသည် ဘဝ၏ အတတ်ပညာတစ်ရပ် ဖြစ်ရုံမျှမက အတတ်ပညာဆိုင်ရာ ဘဝ တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပေသည်။ စားသောက်ဖွယ်ရာတို့ ပေါများ ပိုလျှံနေလျှင် ဘဝသည် ငြိမ်းချမ်းသာယာ ၍ အစားအသောက်ထက် ပါးစပ်ပေါက်တို့ ပေါများ ပိုလျှံနေလျှင်မူ အပြင်းအထန် အသည်းအသန် လုယက်ပြိုင် ဆိုင်ကြရတော့၏ ။ တိရစ္ဆာန်တို့သည်တစ်ကောင်နှင့် တစ်ကောင် စိတ်အနှောက်အယှက် မ ဖြစ်ဘဲ စားသောက်တတ်ကြသည်။ ယဉ်ကျေးသော လူသားများ ကမူ ဥပဒေအကြောင်းနှင့် ညီညွတ်စွာ သာလျှင် တစ်ယောက် ကို တစ်ယောက် ကိုက်ဖဲ့စားသောက်တတ်ကြသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဖြစ်ပေါ်မှု နှင့် အညီ လူတို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု'' (Cooperation) သည်လည်း အမှန်ပင် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်နေ၏ ။ သို့ သော် ဤပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မှာ လူသားချင်းညီ ညွတ်မှု တိုးတက်လာခြင်းကြောင့် မဟုတ်၊ ပြိုင်ဆိုင်ကြီးထွားလာခြင်းကြောင့် မဟုတ်၊ ပြိုင်ဆိုင်ကြီး ထွားလာခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် သဏ္ဌာန်တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်၏ ။ လူသားတို့သည် မိမိတို့၏ အုပ်စု၊ မိသားစုအသိုက်အဝန်း၊ ကလပ်အသင်း၊ ဘာသာရေး အသင်းအဖွဲ့၊ နိုင်ငံရေး ပါတီ၊ လူမျိုး သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်စသည့်စုစည်းမှု မှာ အလားတူအခြားစုစည်းထားသော အုပ်စုနှင့် ပြိုင်ဆိုင်ရာ တွင် အင်အားသာလွန်ရန် စုစည်းခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ပြိုင်ဆိုင်နေသော အုပ်စုများ သည် လူတစ်ဦးချင်းကို စုစည်းထားခြင်း ဖြစ်သည့်အ လျှောက် ထိုလူတစ်ဦးချင်း၏ သဘာဝအရည်အသွေး အလုံးစုံတို့ကို ထိုအုပ်စုများ က ဖော်ပြလေ့ ရှိကြ၏။ ထိုအုပ်စုများ သည် လူတစ်ဦးချင်းစီကဲ့သို့ပင် လောဘ၊ဒေါသ၊ မောဟနှင့် မာန်မာနများ ထူ ပြောတတ်ကြ၏။ ကျွန်တော် တို့ တိုင်းပြည်ဆိုသည်မှာ လည်း ကျွန်တော် တို့အားလုံးရှိ အရည်အသွေး များ ၏ စုစည်းဖော်ပြခက်ပင် ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော် တို့၏ အရည်အသွေးများ ကို ရဲရဲနီအောင် ကမ္မည်း ထိုးပြထားခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော် တို့၏ အားကောင်းချက်၊ အားနည်းချက်အလုံးစုံကို ထင် ရှားမြင်သာအောင် ချဲ့ထွင်ပြထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အမှန်ပင် ကျွန်တော် တို့သည် လောဘ၊ဒေါသ၊ မာန်မာနကြီးမားလှ၏။။ တို့သို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ ကျွန်တော် တို့၏ အသွေးအသားများ က ကုန်လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ထောင်ပေါင်းများ စွာ က ဘိုးဘွားများ ကို ပြန်လည်သတိရနေခြင်းကြောင့် ပင် ဖြစ်သည်။

ထိုနှစ် ကာလများ တစ်လျှောက်အတွင်း :က လူသားသည် ဘဝရှင်သန်ရပ်တည်ရေး အတွက် သားကောင် ကို လိုက်ခဲ့ရ၊တိုက်ခဲ့ရ၊သတ်ဖြတ်ခဲ့ရသည်။ နောက်တစ်ကြိ စားသောက်ခွင့်ဆိုသည်မှာ မသေချာမ ရေရာသည့်အလျှောက် ရရှိထားသည့်သားကောင်ကို နေ့ဖိုညစာဟူ၍ မချန်ပဲ ဝမ်းဗိုက်ထဲထည့်ထားခဲ့ရသည်။ တကယ်တမ်းတွင် စစ်ပွဲဆိုသည်မှာ လည်း တိုင်းပြည်များ ၏ ဖမ်းယူ စားသောက်မှု သဏ္ဌာန် တစ်မျိုး ပင် ဖြစ်ပေမည် ။ စစ်သည်အလုံးစုံကို စုစည်းပူးပေါင်းစေ၏ ။ အကြောင်းမူ ၎င်းသည် လူ့အဖွဲ့ အစည်း၏ အမြင့်မားဆုံး ပြိုင်ဆိုင်မှု ကြီး တစ်ရပ် ဖြစ် သော ကြောင့် ပင် ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော် တို့တိုင်းပြည်များ အားလုံး၏ လုံခြုံရေး ကို တာဝန်ယူပေးနိုင်မည့် မြင့်မား၊ ကျယ်ပြန့်လှသည့် အဖွဲ့အစည်း ကြီးတစ်ရပ် မပေါ်ထွန်းသေးသမျှ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီသည် လူတစ်ဦးချင်းကဲ့သို့ပင် ထင်သလိုပြုမူနိုင်စွမ်းရှိကြသည်။

ဒုတိယမြောက် သမိုင်း၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာသင်ခန်းစာမှာ ဘဝ၏ ရွေးချယ်မှု’ ပင် ဖြစ်သည်။ စားနပ်ရိက္ခာအတွက် (သို့မဟုတ်) မိတ်လိုက်နိုင်ရေး အတွက် (သို့မဟုတ်) ဩဇာအာဏာရရှိရေး အတွက် ပြိုင်ဆိုင်မှု တွင် သက်ရှိသတ္တဝါအချို့ သည် အောင်မြင်ခဲ့ကြ၍

အချို့သည်ဆုံးရှုံးခဲ့ရ၏။ဘဝ ရပ်တည်ရေး အတွက် ရုန်းကန်တိုက်ခိုက်ကြရာတွင် ရှင်သန်ရေး အတွက် စမ်းသပ်ပွဲ၌ အချို့ လက် နက်တပ်ဆင်မှု မှာ အခြားသူများ ထက် ပိုမိုသာလွန်ကောင်းမွန်နေတတ်၏။

စင်စစ်တွင် သဘာဝတရားသည် အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာစာတမ်း ကိုသော် လည်းကောင်း၊ပြင်သစ်တော် လှန်ရေး ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း ကိုသော် လည်းကောင်း အသေအချာဖတ်ရှုခဲ့ဖူးပုံမရပေ။သဘာဝတရား၏ ရင်ခွင်ထဲတွင် ကျွန်တော် တို့သည် မလွတ်မလပ် မွေးဖွားလာခဲ့ကြပြီး မမျှမတသက်ဝင်ရှင်သန်ခဲ့ကြရ၏။

ကျွန်တော် တို့သည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ဇီဝကမ္မဆိုင်ရာ မျိုး ရိုးဗီဇများ ကို အမွေခံခဲ့ကြရ၏။ အစဉ်အလာဓလေ့ထုံးစံများ အားလုံးကိုလည်း မလွဲမရှောင်သာစွာ ဆက်ဆံခဲ့ကြရ၏။ကျန်းမာရေး၊ ခွန်အား၊စိတ်ဓာတ်ဆိုင်ရာ အရည်အချင်းနှင့် အကျင့်စရိုက်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေးအရလည်း များ စွာ ကွဲပြားခြားနားခဲ့ကြလေပြီ။ သဘာဝတရားသည်ကွဲပြားခြားနားခြင်းကို လိုလားချစ် ခင်လေ့ရှိ၏။ ကွဲပြားခြားနားခြင်း မှာ အဆင်ဆင့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး နှင့် သဘာဝ၏ ရွေးချယ်မှု တို့အတွက် မရှိ မ ဖြစ်လိုအပ်သော အရာ ဖြစ်၏။သဘာဝအရ အမြွှာကလေးများ မှာ ပင် ကွဲပြားသော လက္ခဏာ ရာနှင့် ချီ၍ ရှိ၏။မည် သည့်ပဲစေ့နှစ် လုံးသည်မျှ အလုံးစုံမတူညီနိုင်ကြပေ။

မညီမျှမှု ဟူသည်၊သဘာဝ၏ မွေးရာပါလက္ခဏာ ဖြစ်ရုံမျှမကလူ့အဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုး မှု နှင့် အတူ လိုက်ပါရှင်သန်ကြီးထွားလေ့ရှိ၏။မျှ ::ရိုးဗီဇဆိုင်ရာ မညီမျှမှု က လူမှု ရေး နှင့် မတူလိုက်ပါ ရှင် သန်ကြီးထွားလေ့ရှိ၏။မျှ ::ရိုးဗီဇဆိုင်ရာ မညီမျှမှု က လူမှု ရေး နှင့် ပညာရေး ရာ မညီမျှမှု များ ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ တီထွင်ဆန်းသစ်မှု (ဂသိုမဟုတ်) ရှာဖွေတွေ့ ရှိမှု အသစ်မှန်သမျှကို ထူးချွန်သူပါရ မီရှင် လူတစ်ဦးချင်းက ဖန်းဆင်းခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။မညီမျှမှု က ခွန်အားရှိသူကို ပိုမိုခွန်အားကြီးမာ စေ၍ အင်အားနည်းသူကို ပိုမိုအားနည်း ဆုတ်ယုတ်စေ၏။ရှိသူကို ပိုမိုရှိစေ၍ မရှိသူကိုပိုမိုမရှိစေ ခဲ့၏။

ထိုအပြင် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး မှု မှန်သမျှသည် မညီမျှမှု ကို

ပိုမိုကြီးထွားစေခဲ့သည်။စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး လာသည်နှင့် အထူးလုပ်ငန်းမျိုးစုံ ပေါ်လာလေ့ရှိ၏ ။

လူတို့၏ အရည်မသွေးကိုလည်း၊ မျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစေ၏ ။မတူသော လူမှု
ရေး အုပ်စုများ အကြားရှိ တန်ဖိုးအသီးသီးကိုလည်းကွာဟချက်ပိုမိုကြီးမားစေခဲ့သည်။
သမိုင်းနှင့် လူ့ဘဝ ဤထူး ခြားထင်ရှားလှသည့်သဘာဝတရား၏ မညီမျှမှု ကို
ရှင်းလင်းစိဖြင့်စွာ သက်သေပြသလိုက်ပေ သည်။

ကျွန်တော် တို့၏ စိတ်ကူးစံအိမ်များ တွင် လွတ်လပ်မှု နှင့် ညီမျှမှု တို့အား
လက်ထပ်ထိမ်းမြား ပေးထားခဲ့ကြခြင်းကို သဘာဝတရားက ပြုံးကြည့်နေခဲ့ပုံရပါသည်။
အကြောင်းမူ လွတ်လပ်မှု နှင့် ညီ မျှမှု တို့မှာ ကမ္ဘာ့ရန်များ ပင် ဖြစ်ကြသည်။တစ်မျိုး ရှင်လျှင်
တစ်မျိုး ကသေ၍ တစ်မျိုးရှိလျှင် တစ်မျိုး က မရှိနိုင်တော့ပေ။လူသားကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်
ထားကြသည့်ပါ။မညီမျှမှု တွေ ခေါင်မိုးထိုး လောက်အောင် တိုးလာပါလိမ့်မည် ။၁၉ ရာစုက
လွတ်လပ်သော ဈေးကွက်မူဝါဒကျင့်သုံးခဲ့ဖူးသည့် အမေရိကန်နှင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံတို့၏
သမိုင်းကြောင်းကို ကောင်းစွာ သိကြပါသည်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကလည်း
ရုရှားပြည်တွင် မညီမျှမှု ကို တိုက်ဖျက်ရေး အတွက် လွတ်လပ်မှု ကို
စတေးခဲ့ရဖူးပါသည်။

တကယ်တမ်းတွင် ညီမျှမှု ကို လိုလားကြသူများ မှာ စီးပွားရေး
စွမ်းဆောင်ရည် သာမန် ထက်နိမ့်ကျနေသူများ သာ ဖြစ်တတ်ကြလေ့ရှိသည်။စီးပွားရေး
စွမ်းဆောင်ရည် မြင့်မားသူများ ကမူ လွတ်လပ်မှု ကို ပိုမိုလိုလားကြသည်။ဤသို့ဖြင့်
လူတို့၏ ဆန္ဒများ ၊ပဋိပက္ခ ဖြစ်ခဲ့ကြသည့်တိုင် နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ်ပေးသွားကြသူများ မှာ
စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားသူများ သာ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

တန်းတူညီမျှရေး အတွက် စိတ်ကူးယဉ်မှု မှန်သမျှတို့သည် အဆုံးတစ်နေ့တွင်
ကြေပြုန်း ပျက်ဆီးရသည်ချည်း ဖြစ်၏ ။မျှတမှု ကိုလိုလားသူ ဒဿ နဆရာတစ်ဦးအနေနှင့်
အမြင့်ဆုံးမျှော်မှန်း နိုင်သည့် တန်းတူညီမှု ဟူ၍ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူမှု နှင့်
ပညာရေး အခွင့်အရေး တန်း တူမှု နှစ် မျိုး သာရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။ဤသို့ သော
တရားဥပဒေနှင့် ပညာရေး တန်တူမှု ဆိုသည်မှာ ပင် ချင်းချက်များ စွာ ရှိနေတတ်ပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အတွင်းရှိစွမ်းရည်အလုံးစုံကို လွတ်လပ်စွာ ဖွံ့ဖြိုးပိုင်ခွင့်ရှိမှသာလျှင် မတူသည့်သက်ရှိအုပ်စုများ အကြားရှိပြိုင်ဆိုင်မှု တွင် ရှင် သန်ခွင့်ကို ပိုမိုရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ရန်ဖက်တိုင်းပြည်များ အကြားနီးကပ်ဆက်စပ်မှု ရှိနေသည်နှင့် အမျှ ပဋိပက္ခ ပိုမိုကြီးထွား လာတတ် သကဲ့သို့ ပြိုင်ဆိုင်မှု သည်လည်း ပိုမိုသည်းသန်ပြင်းထန်လာ တတ်၏။ တတိယမြောက် သမိုင်း၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာသင်ခန်းစာမှာ မူ သက်ရှိတို့မည် သည် အစဉ် ထွန်းကားပြန့်ပွားနေရမည် ဖြစ်၏။ သဘာဝတရားအတွက် အကြီးအကျယ် မျိုး ဆက်ပွားနိုင်စွမ်းမ ရှိသော သက်ရှိများ၊ မျိုး စိတ်များ၊ မျိုး ကွဲများ နှင့် အုပ်စုတို့သည် အရည်အသွေးရှိသူကို ရွေးထုတ် ယူနိုင်ရန် ဦးစွာ အားဖြင့် အရေအတွက်တစ်စုံတစ်ရာရှိရန်လိုအပ်၏။ သဘာဝတရားအနေနှင့် အရည်အသွေးရှိသူ အနည်းငယ်ကို ရွေးချယ်ရယူရန်အတွက်ကြီးမားသည့် အမှိုက်ပုံကြီးတစ်ပုံရှိ ရန်လည်းလို၏။ သူမသည် မျိုး ကောင်းမျိုး သန့်ရှင်းရေး အတွက်အဖိုစပမ်းထောင်ပေါင်းများစွာ ထဲမှ တစ်ကောင်ကို အမဥအိမ်နှင့် ပေါင်းယှက်စေ၍ အောင်မြင်သော သန္ဓေသားကိုရယူ၏။

သဘာဝတရားသည် တစ်ဦးချင်းပုဂ္ဂိုလ်ထက် မျိုး စိတ်မျိုး ဆက်များ ကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စား အလေးထား၏။ သဘာဝတရားအတွက် ယဉ်ကျေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် လူရိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း ဆိုသည်တို့အကြားတွင် ကွာဟချက်ကြီးကြီးမားမား မရှိလှပေ။ မွေးဖွားနှုန်းမြင့်မားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းက လူမှု အဆင့်အတန်းနိမ့်ကျ၍ မွေးဖွားနှုန်းနိမ့်ကျသော လူ့အဖွဲ့အစည်းက လူမှု အဆင့်အတန်း ပိုမိုမြင့်မားသည်ဆိုသည့်အချက်မျိုး ကို သဘာဝတရားက စိတ်ဝင်စားအလေးထားခြင်း မရှိ ပေ။ မွေးဖွားနှုန်းနိမ့်ကျသော တိုင်းပြည်ကို မြင့်သော တိုင်းပြည်က တစ်နေ့တွင် မုချဒဏ်ခတ် အနိုင် ကျင့်လိမ့်မည် ဟုသာ သဘာဝတရားက ယုံကြည်ယူဆထားသည်။

ဂျူး လီယက်ဆီဇာ၏ လက်ထက် ဂေါလ်လုမျိုး တို့သည် ရောမ၏ အကူအညီဖြင့် ဂျာမနီတို့ကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ ရောမအင်ပါယာ ပြိုလဲသော အခါ ဂေါလ်တို့နေထိုင်ရာတိုင်းပြည်ကို ဂျာမနီရှိ ပြင်သစ်တို့က ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်လိုက်ပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံ ထူထောင်လိုက်၏။ ဒုတိယ

ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ကလည်း ပြင်သစ်သည် အင်္ဂလန်နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့၏ အကူအညီဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပြန် ဖြစ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အင်္ဂလန်နှင့် အမေရိကန်တို့ ပြုလုပ်ခဲ့လျှင် ၁၉ ရာစုတစ် ခုလုံး လူဦးရေအတိုးအလျှော့မရှိလှသော ပြင်သစ်နိုင်ငံသည်လည်း ပြုလဲသွားနိုင်ပေသည်။

အကယ်၍ လူသား၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားသည် စားသုံးနိုင်သည်ထက် အလုံပယ် ပိုလှများ ပြားနေမည် ဆိုပါက ဤသည်ကို ထိန်းညှိပေးမည့် သဘာဝတရား၏ လက်နက် (၃) မျိုး ရှိ၏ ။ ၎င်းတို့ မှာ အငတ်ဘေး၊ ရောဂါ ဘေးနှင့် စစ်မက်ဘေးတို့ ဖြစ်၏ ။ (၁၇၉၈) ခုနှစ် က ထောမတ်မောလ်သပ်စ် သည် (Essay on Population) ဆိုသည့် စစ်တမ်းတစ်စောင် ရေးသားထုတ်ပြန်ခဲ့ဖူး၏ ။ အဆိုပါ စစ် တမ်းတွင် မောလ်သပ်စ်က အကယ်၍ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် မွေးဖွားနှုန်းကသေနှုန်းထက် အဆမ တန်များ လာလျှင် ပိုလှလာသည့် ပါးစပ်ပေါက်များ စွာ က ထုတ်ကုန်များ အားလုံးကို စားသုံးပစ်မည် အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု ထောက်ပြခဲ့သည်။

စင်စစ် မောလ်သပ်စ်မှာ စိတ်ကောင်းနှလုံးကောင်းရှိသူ ဘုန်းကြီးတစ်ပါး ဖြစ်၏ ။ သို့သော် ၎င်းက ဆင်းရဲသားများ ကို ထောက်ပံ့ကြေးပေးခြင်း၊ စောစီးစွာ အိမ်ထောင်ပြုရန် အားပေးခြင်းနှင့် အကန့်အသတ်မဲ့ကလေးများ မွေးဖွားခြင်းတို့ကို အပြင်းအထန် ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခဲ့၏ ။ ၁၈၀၃ ခုနှစ် ဒုတိယပုံနှိပ်ခြင်းတွင် မူ ကလေးယူရန် ရည်ရွယ်ချက်မရှိလျှင် လိင်ဆက်ဆံမှုမပြုရန်အထိ ၎င်းက တောင်းဆိုခဲ့၏ ။ သူ၏ မြင့်မြတ်သန့်စင်လှသော အယူအဆကို လူများ စုကြီးက လက်မခံနိုင်မှန်း သိ ရှိထားသော မောလ်သပ်စ်က နောက်ဆုံးတွင် ရိက္ခာနှင့် ပါးစပ်ပေါက်မမျှတသည့်ပြဿနာကို လူများ မဖြေရှင်းနိုင်လျှင်လည်း သဘာဝတရားက သူ၏ အငတ်ဘေး၊ ရောဂါ ဘေး၊ စစ်မက်ဘေးသည့် လက် နက်များ ဖြင့် ထိန်းညှိဖြေရှင်းပေးလိမ့်မည် ဟု ဟောကိန်ထုတ်ခဲ့သည်။

သို့သော် (၁၉) ရာစုတွင် စိုက်ပျိုး ရေး နည်းပညာများ တိုးတက်ထွန်းကားလာခဲ့ခြင်းက မောလ်သပ်စ်၏ အယူအဆများ မမှန်ကန်ကြောင်းငြင်းချက် ထုတ်ပြသကဲ့သို့ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အင်္ဂလန်၊ အမေရိကန်၊ ဂျာမနီနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတို့တွင် ရိက္ခာတိုးတက်ထုတ်လုပ်မှု နှုန်းသည် မွေးဖွားနှုန်း ကို အမီလိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် လူနေမှု

ဘဝအဆင့်အတန်း မြင့်မားလာခြင်းက စောစီးစွာ လက် ထပ်ခြင်းကို တားဆီးလိုက်ပြီး မိသားစုအရွယ်အစားကိုလည်း ငယ်အောင်ထိန်းထားနိုင်ခဲ့သည်။သို့ဖြင့် များများ မွေးလေ အလုပ်လုပ်သူ ပိုများ လေ ဖြစ်လာခဲ့၏ ။

သို့ဖြင့် တိုးပွားလာသော လက်များ က ကုန်ထုတ်လုပ်မှု ကိုလည်း ပိုမိုတိုးပွားလာစေခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံတို့တွင် အငတ်ဘေးဆိုသည်ကို မကြားဘူးကြတော့ပေ။ ရောဂါ ဘေးကိုလည်း တစ်စုံတစ်ရာ တားဆီးကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိလာခဲ့သည်။ထို့ပြင် ပြည်ပနိုင်ငံများ စွာ သို့ ၎င်းတို့က ဂျာမန်ချိန်ပေါင်းများ စွာ တင်ပို့နိုင်သည်ကို မြင်လာကြရသော အခါ မောလ်သပ်စ်၏ အယူအဆမှာ ယွင်းကြောင်း သက်သေထူပြသကဲ့သို့ ဖြစ်လာခဲ့သည်။အကယ်၍ ဥရောပ၏ ခေတ် မီ စိုက်ပျိုး ရေး နည်းပညာများ ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အကျယ်အပြန့်သုံးစွဲလာခဲ့လျှင် ယနေ့ရှိနေ သော ကမ္ဘာကြီးက ကျွေးမွေးနိုင်လိမ့်မည် ဟု ယုံကြည်ယူဆနေကြတော့သည်။

သို့သော် မောလ်သပ်စ်ကလည်း ထိုဖြေရှင်းနည်းမှာ ကပ်ဘေးကို အချိန်ရွှေ့ဆိုင်းထားခြင်း မျှသာ ဖြစ်သည်ဟု အဖြေပေးပေးလိမ့်မည် ။ကမ္ဘာမြေကြီး၏ ဖွံ့ဖြိုး နိုင်စွမ်းတွင် အကန့်အသတ်ရှိပေ လိမ့်မည် ။စိုက်ပျိုး ရေး နည်းပညာဆိုင်ရာ တိုးတက်အောင်မြင်မှု ဆိုသည်တို့မှာ ဖွား-သေ-နှုန်း မညီမျှမှု ကြောင့် တိုးပွားလာသည့် ပါးစပ်ပေါက်များ ၏ စားသုံးမှု အောက်တွင် အနုန်းနှင့် အမြန်ဆိုသလို ကြေပြု န်းပျောက်ဆုံးကြရမည် သာ ဖြစ်သည်။ထိုစဉ်တွင် ဆေးဝါးများ၊ဆေးကုသခြင်းများ နှင့် လှူဒါန်း ပေးကမ်းခြင်းစသည့် လုပ်ငန်းများ က သဘာဝတရား၏ ရွေးချယ်မှုကို နည်းမျိုး စုံနှင့် တားဆီးကန့် သတ်ကြမည် ဖြစ်သည်။ရှင်သန်နိုင်စွမ်းမရှိသည့် အရာမျိုး ကို ရှင်သန်ခွင့်ရရန် အားပေးမြေတောင် မြှော က်ပေးနေကြ၏ ။ထိုအခါ မစွမ်းသန်သူ၊အရည်အသွေးမရှိသူ၊ ရှင်သန်ခွင့်ရအောင် စွမ်းဆောင် နိုင်စွမ်း မရှိသူများ ၏ အရေအတွက် အဆမတန် တိုးပွားများ ပြားလာနိုင်၏ ။

စက်မှု ထွန်းကားခြင်း၊မြို့ ပြခေတ်ထူထောင်လိုက်ခြင်း၊ပညာရေး နှင့် လူနေမှု အဆင့်အတန်း မြင့်မားလာခြင်း စသည့်လက္ခဏာများ ဖြစ်ထွန်းလာသည့် တိုင်းပြည်များ တွင်

မွေးဖွားနှုန်းမြင့်မား လာတတ်သည့် အန္တရာယ်အမှန်ပင်ရှိ၏။ အကယ်၍ ထိုတိုင်းပြည်များ ၏ လူဦးရေတိုးနှုန်းကို လျော့ ချလိုက်လျှင်လည်း ယနေ့ဥရောပနှင့် အမေရိကတိုင်းပြည်များ ကဲ့သို့သော ကံကြမ္မာမျိုး နှင့် ကြုံဆုံ ကြရဦးမည် ဖြစ်သည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု နှင့် လူဦးရေတိုးနှုန်းတို့ကို ညီမျှအောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်သေး သမျှဆေးဝါးနှင့် ကုထုံးဆိုင်ရာကိစ္စများ ကို လူအများ နားလည်အောင် ဝါဒဖြန့်ပေးရန်လိုအပ်သည်။ စံချိန်အရည်အသွေး ပြည့်မီသော မိဘများ ဖြစ်ရေး သည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ လှုံ့ဆော်မှု ပေါ်တွင် အခြေမပြုဘဲ မိဘ ဖြစ်မည့် သူများ ၏ ကျန်းမာရေး ကြံ့ခိုင်တောင့်တင်းမှု အပေါ်တွင် သာ အခြေစိုက် သင့်သည်။

မွေးဖွားနှုန်းထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းမှု ကြောင့် ပညာတတ်များ အတွင်း ထိုသို့ ထိန်းချုပ်သူ အရေအတွက်ပမာဏ လျော့ကျသွားရသည့် အထောက်အထားတစ်စုံတစ်ရာ ရှိပါသလား။

ကြည့်ရသည်မှာ ပညာတတ်များ အတွင်းတွင် သာ မွေးဖွားနှုန်းထိန်းချုပ်မှု သာမန်လူများ ထက် ပိုများ ပြားပုံရပါသည်။ ပညာရေး လောကတွင် မူ မျိုး ဆက်တိုင်းအတွင်း ၌ အောင်မြင် ဖြစ်ထွန်း လာသော သန္ဓေသားများ ကို တိုးတိုးတိတ်တိတ် ကြိတ်ဖျက်ဆီးမှု များ ရှိခဲ့ပုံရပါသည်။

ကျွန်တော် တို့ ယနေ့ပြောဆိုသုံးစွဲနေကြသော အသိဉာဏ်ပညာ ဆိုသည်မှာ စင်စစ်အား ဖြင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း၏ ပညာရေး အခွင့်အရေး နှင့် ပညာရေး ဖြတ်သန်းမှု ၏ အသီးအပွင့်ကိုဆို လိုခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ထို အသိဉာဏ်ပညာ ဆိုသည်ကလည်း အသွေးအသားထဲမှ မျိုး ရိုးဗီဇထိ လိုက်ပါဆက်ခံ သွားနိုင်သည်ဆိုသော အထောက်အထားမျိုး လုံးဝမရှိပေ။ ပါရဂူဒေါက်တာဘွဲ့ ရထားသူများ ၏ သားသမီးတို့သည်လည်း ပုံမှန်ပညာရေး အဆင့်များ ကို မလွဲမသွေ ဖြတ်သန်းနေကြ ရလေ့ရှိသည်။ လူကြီးများ မှာ ခဲဖူးသော အမှားများ၊ လူကြီးများ စွဲလမ်းခဲ့ဖူးသော တရားဝေများ၊ လူကြီးများ ထွေးပိုက်ခဲ့ဖူးသော အယူဝါဒကိုးကွယ်မှု များ အားလုံးကို သူတို့လည်း ဖြတ်သန်းနေကြရပေ မည် ။

အဆက်မပြတ် ထိုးနှက်တိုက်ခိုက်မှု များ ဖြင့် အားနည်းချည့်နဲ့နေသော

ဆင်းရဲသားများ ၏ ခရိတ်စုန်းများ ထဲတွင် အရည်အသွေးမြင့်မားသော မျိုး ရိုးဗီဇများ မည်မျှစီမံဝင်နေမည် ကို ကျွန်တော် တို့ တွက်ချက်မှန်းဆပြနိုင်စွမ်းမရှိပေ။

ဇီဝဗေဒသဘောအရဆိုလျှင် ပညာတတ်မျိုး ရိုးဆက်ခံခြင်း ထက် မွေးဖွားချိန်တွင် ရုပ်ပိုင်းအရ ရှင်သန်သက်ဝင်ခြင်းက ပိုမိုတန်ဖိုးကြီးမားသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဗီဇအရည်အသွေးသည် ဂျာမန်လယ်သမားများ ၏ သွေးထဲတွင် ရှိနေသည်ဟုဆိုပါသည်။မည် သို့ပင် ဖြစ်စေ အကောင်းဆုံးသော မျိုး နွယ်မျိုး ရိုးအရည်အသွေးသည် ဒဿ နပညာရှင်များ ထံတွင် မရှိနိုင် သည်မှာ လည်း အသေအချာပင် ဖြစ်သည်။

ဂရိနှင့် ရောမနိုင်ငံသမိုင်းတွင် မိသားစုအရေအတွက် ကန့်သတ်မှု သည် တစ်စုံတစ်ရာအ ရေး ပါသော အခန်းရှိခဲ့၏ ။တစ်ချိန်ထဲတွင် ရယ်စရာလည်း ဖြစ်ခဲ့၏ ။

ဘီစီ-၅၉ ခုနှစ် က ဂျူး လီယက် ဆီဇာသည် ကလေးများများ မွေးဖွားပေးသော မိခင်များ အား ဆုချခဲ့၏ ။သားသမီးမရှိသော မိန်းမ များ ကိုမူ ဝေါယာဉ်စီးနင်း ခွင့်မပြု။လက်ဝတ်ရတနာများ ၊ ဝတ်စားဆင်ယင်ခွင့်လည်း မပြုခဲ့ပေ။ နောက်ပိုင်း နှစ် ပေါင်းလေးဆယ်ကြာပြီးနောက် ဩဂတ်စတပ် (Augustus) ဘုရင်၏ လက်ထက် တွင် လည်း ဤဂျူး လီယက်ဆီဇာ၏ စနစ်ကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးခဲ့ကြပြန်သည်။

ထိုစဉ်က အီတလီနိုင်ငံ၏ အထက်လွှာများ တွင် လည်း မွေးဖွားနှုန်းထိန်းချုပ်သည့်စနစ် ခေတ်စားပြန်ပွားနေခဲ့သည်။ထိုသို့ အီတလီလူမျိုး အစစ်များ က လူဦးရေထိန်းချုပ်ကန့်သတ်နေစဉ် အီတလီနိုင်ငံတွင် သို့ ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်နေထိုင်လာကြသည့် မြောက်ပိုင်းမှ ဂျာမန်များ ၊ ဂရိများ နှင့် အရှေ့ပိုင်းမှ ဆီးမိုက် (Semite) မိသားစုများ ကမူ အကန့်အသတ်မဲ့ကလေးများ မွေးဖွားနေခဲ့ကြ၏ ။ ဤဖြစ်စဉ်ကြီး ရှည်ကြာလာသော အခါ အီတလီနိုင်ငံ၏ လူမျိုး ဖွဲ့စည်းပုံ အချိုး အစားမှာ လုံးဝပြောင်း လဲသွားတော့သည်။ဤသို့သော လူမျိုး ဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများ က တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေး တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရခြင်း၊ ပြည်ပကျူး ကျော်မှု ကို ခုခံတိုက်ရဲခြင်းစသည့် မူလဒေသခံများ ၏ မြင့်မြတ် ကောင်းမွန်သော စိတ်ဓာတ်များ ကို ချိန်လျှော့ပါးစေခဲ့သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် လည်း အင်္ဂလိပ်ဆက်ဆွန်မျိုး နွယ်တို့၏

မွေးဖွားနှုန်းတဖြည်းဖြည်းလျော့ ကျလာခဲ့ခြင်းကြောင့် ရေရှည်တွင် ၎င်းအနွယ်တို့၏ နိုင်ငံရေး နှင့် စီးပွားရေး ဩဇာများ ပါ မှေးမှိန်ကျ ဆင်းလာခဲ့သည်။ မွေးဖွားနှုန်းမြင့်မားသည့် ရိုမန်ကက်သလစ် မိသားစုများ က ၂၀၀၀ ခုနှစ် အရောက်တွင် အမေရိကန်အမျိုးသားရေး သို့ မဟုတ် စည်ပင်သာယာရေး သို့ မဟုတ် အစိုးရ အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရေး တွင် ၎င်းတို့က လွှမ်းမိုးအသာစီးရနေကြလိမ့်မည် ဟု ယုံကြည်ယူဆခဲ့ကြသည်။ ဤ ဖြစ်စဉ်မျိုး တို့သည် ပြင်သစ်၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ ဂျာမနီစသည့် ဗောလတိုင်း ယား (Voltaire) ကယ်လ်ဗင် (Calvin) နှင့် မာတင်လူသာ (Martin Luther) တို့၏ နယ်မြေ တိုင်းပြည်များ တွင် ကက်သလစ်ဘာသာ ပြန်လည်အားကောင်းလာစေခဲ့သည်။

အေဒီ ၇၃၂ စုက မွတ်စလင်များ ဥရောပတိုက်ရှိ တိုးစ် (Tours) ဒေသတိုက်ပွဲတွင် အကြီးအကျယ် ရှုံးနိမ့်ခဲ့သဖြင့် သာ ပြင်သစ်ပြည်နှင့် စပိန်ပြည်တို့တွင် သမ္မာကျမ်းစာ (Bible) ၏ နေရာတွင် ကိုရန် (Koran) ကျမ်းစာ အစားထိုးဝင်ရောက်မလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကက်သလစ် ဘာသာ၏ ပိုမိုမြင့်မားသော အဖွဲ့အစည်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကိုယ်ကျင့်တရား၊ သစ္စာစောင့်သိမှု တို့ က ပရိုတက်စတင့် ခရစ်ယာတ်တို့၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ကို အနိုင်တိုက်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြင် သစ်နိုင်ငံ၏ ဉာဏ်အလင်းပွင့် ခေတ်ကာလကို တားဆီးထားနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ မည် သို့ပင်ဆိုစေ သမိုင်းကဲ့သို့ ပြက်ရယ်ပြုနိုင်စွမ်းကြီးသူကား ရှာမှရှားလွန်းလှပေသည်။

Rfe: Biology and History ဗွီ Will Durant.